

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Problémy českého vězeňství

Markéta Břízková

**Bakalářská práce
2015**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta Brízková**
Osobní číslo: **E12323**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management ochrany podniku a společnosti**
Název tématu: **Problémy českého vězeňství**
Zadávací katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tématem práce je analýza problémů současného vězeňství v ČR. Práce se zaměřuje na problematiku ekonomiky věznic, zaměstnávání vězňů a bezpečnosti věznic. Cílem práce je zmapování problémů českého vězeňství na příkladu vybrané věznice. Výzkumným nástrojem jsou řízené rozhovory s pracovníky vězeňské služby.

Osnova:

- Rešerše odborné literatury a dalších pramenů.
- Stanovení cílů práce a hypotéz, volba metod.
- Vymezení základních pojmů z oblasti vězeňství.
- Analýza problémů českého vězeňství.
- Formulace závěrů, doporučení, návrhy.

Rozsah grafických prací:

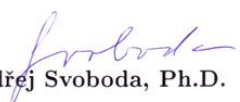
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a GRIVNA, T. Trestní právo procesní. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-807-3573-485.
ČERNÍKOVÁ, V. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-807-3801-380.
HÁLA, J. Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2., dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. ISBN 80-86708-30-6.
MALÁ, D. Vězeňství po česku. Tišnov. Sursum, 2003. ISBN 80-732-3062-3.
PLAČEK, M. Koncepce strategického controllingu ve vězeňské službě ČR. Vyd. 1. Ostrava: KEY, 2011. ISBN 978-80-7418-094-1.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Ondřej Svoboda, Ph.D.

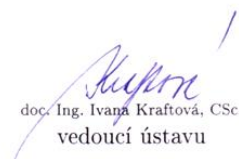
Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Datum zadání bakalářské práce: 1. října 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2015

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. října 2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30.4.2015

Markéta Břízková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu Ing. Ondřeji Svobodovi Ph.D. za jeho odbornou pomoc a cenné rady, které mi velmi pomohly při zpracování bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině, která mě podporovala a také vytvářela příznivé podmínky při celém studiu.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá současnými problémy českého vězeňství. V práci jsou hodnoceny ty nejpodstatnější problémy, které souvisí s ekonomikou Vězeňské služby České republiky, se zaměstnáváním vězňů, s bezpečnostní situací ve věznicích a s přeplněností kapacit věznic. Tyto problémy jsou interpretovány na konkrétním případě věznice ve Valdicích. V závěru práce jsou uvedena navržená opatření, která vyplývají z analýzy problémů českého vězeňství a z řízených rozhovorů, které byly provedeny se zaměstnanci Vězeňské služby.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vězeňství, ekonomika věznic, odnětí svobody, výkon vazby, vězni, Věznice Valdice

TITLE

Problems of the Czech Prison System

ANNOTATION

Bachelor thesis deals with current issues of the Czech prison. The work evaluates the most important problems related to the economy of the Prison Service of the Czech Republic, the employment of prisoners, with the security situation in prisons and prison overcrowding capacity. These problems are interpreted on the particular case Valdice prison. In conclusion, the above proposed measures resulting from the analysis of the problems of the Czech prison and structured interviews that were conducted with employees of the Prison Service.

KEYWORDS

Prison, economics of the prison system, imprisonment, custody, prisoners, the Prison Valdice

OBSAH

ÚVOD	10
1 HISTORIE VĚZEŇSTVÍ	11
2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	14
2.1 Mezinárodní dokumenty	14
2.1.1 Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězněnými	14
2.1.2 Evropská vězeňská pravidla	15
2.2 Právní úprava v České republice.....	15
2.3 Charakteristika Vězeňské služby České republiky	16
2.4 Financování vězeňství.....	20
3 ANALÝZA PROBLÉMŮ ČESKÉHO VĚZEŇSTVÍ.....	23
3.1 Představení věznice.....	23
3.2 Řízené rozhovory	24
3.3 Ekonomická situace Vězeňské služby	29
3.3.1 Hospodaření Vězeňské služby v letech 2008-2013	29
3.3.2 Náklady na jednoho vězně.....	31
3.3.3 Pohledávky za vězni	32
3.3.4 Hospodářská situace věznice Valdice	34
3.4 Zaměstnávání a vzdělanost odsouzených	36
3.4.1 Zaměstnávání odsouzených.....	36
3.4.2 Vzdělanost odsouzených	41
3.5 Bezpečnost	44
3.6 Přetíženost kapacity věznic.....	48
4 NÁVRHY A DOPORUČENÍ	52
ZÁVĚR	56
POUŽITÁ LITERATURA	58
SEZNAM PŘÍLOH	62

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývoj příjmů, výdajů a salda rozpočtů	30
Tabulka 2: Podílu skutečných výdajů vězeňství na skutečných výdajích státního rozpočtu	31
Tabulka 3: Náklady na jednoho vězně (v Kč)	31
Tabulka 4: Pohledávky za vězněnými osobami v aktuálním stavu	33
Tabulka 5: Pohledávky za propuštěnými osobami z VTOS.....	34
Tabulka 6: Vývoj příjmů, výdajů a salda rozpočtů Věznice Valdice (v tis. Kč).....	35
Tabulka 7: Podíl výdajů Věznice Valdice na výdajích VS	36
Tabulka 8: Srovnání počtu odsouzených na pracovištích SHČ a čistého zisku	39
Tabulka 9: Vývoj zaměstnanosti odsouzených	40
Tabulka 10: Srovnání odsouzených dle stupně dosaženého vzdělání	41
Tabulka 11: Mimořádné události vězněných osob	46
Tabulka 12: Počet vězňů připadajících na jednoho zaměstnance VS	47
Tabulka 13: Počet vězňů připadajících na jednoho příslušníka VS	48
Tabulka 14: Stav využití ubytovacích kapacit ve Věznici Valdice	51

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Organizační schéma VS ČR.....	18
Obrázek 2: Tok finančních prostředků	21
Obrázek 3: Vývoj příjmů, výdajů a salda rozpočtů Vězeňské správy ČR	30
Obrázek 4: Vývoj příjmů, výdajů a salda rozpočtů Věznice Valdice	35
Obrázek 5: Vývoj zaměstnanosti odsouzených	40
Obrázek 6: Srovnání odsouzených dle stupně dosaženého vzdělání k 31. 12. 2013.....	42
Obrázek 7: Vývoj zaměstnanosti ve Věznici Valdice	43
Obrázek 8: Využitelnost kapacity věznic	50

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČNR	Česká národní rada
EVP	Evropská vězeňská pravidla
MS	Ministerstvo spravedlnosti
NVÚ	Nápravný výchovný ústav
SHČ	Středisko hospodářské činnosti
SR	Státní rozpočet
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
VV	Výkon vazby

Úvod

Jednou z vrozených lidských potřeb, je pocit bezpečí a úlohou státu je ji pro své obyvatele zajistit prostřednictvím kvalitního vězeňského systému, jenž je jedním z předpokladů demokratického státu dnešní doby. Bohužel dnešní společnosti je vězeňství chápáno spíše negativně a pro české politiky je okrajem zájmu, přestože je vězeňství významnou složkou naší justice. Vězeňství by mělo v zásadě plnit dva předpoklady: izolovat viníka trestného činu od zbytku společnosti a zároveň poučit tohoto viníka formou trestu tak, aby v budoucnosti trestný čin neopakoval. Trest by tedy neměl plnit jen funkci sankce, ale také by měl být přínosem pro samotného vězně. Naplňování těchto dvou zásad je ovlivněno nejen velikostí rozpočtu, kterým je tato činnost zajišťována, ale také i poznatky, které vyplývají z penologického výzkumu. S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že uspokojivý stav vězeňství je potřebný pro zdravý vývoj celé společnosti.

Předkládaná práce se zabývá současnými problémy českého vězeňství, se kterými se však Česká republika bohužel potýká dlouhodoběji. Práce je rozdělena na více částí. V první části je stručně popsána historie českého vězeňství pro lepší pochopení složitosti jejího vývoje.

Druhá kapitola se zabývá především teoretickými aspekty vězeňství. Jsou zde uvedeny a stručně popsány související mezinárodní dokumenty a tuzemská právní úprava. V této kapitole je také popsán systém, jakým je Vězeňská služba České republiky financována, jaké jsou její příjmy a výdaje, jaké úkoly musí Vězeňská služba plnit, aby byl řádně plněn účel vězeňství, a jaká je její vnitřní organizační struktura.

Třetí kapitola je nejstěžejnější částí práce, jelikož je věnována analýze problémů českého vězeňství. Součástí kapitoly jsou řízené rozhovory, které byly provedeny s pracovníky Vězeňské služby ve Věznici Valdice a následný rozbor problémů jak na obecné úrovni, tak na konkrétním případě valdické věznice.

Úkolem poslední kapitoly je navrhnout opatření, která by mohla vyřešit problémy, s nimiž se vězeňský systém v České republice potýká. Navržená opatření jsou rozdělena v rámci jednotlivých oblastí, které jsou řešeny v třetí kapitole, zároveň je hodnocen jejich přínos.

Cílem práce je zhodnocení problémů, jakým čelí české vězeňství z ekonomického a bezpečnostního hlediska, z hlediska zaměstnanosti vězňů a přeplněnosti věznic. Práce ověřuje hypotézu: „*Významným problémem Českého vězeňství je dlouhodobý nedostatek finančních prostředků.*“

1 HISTORIE VĚZEŇSTVÍ

Světové, potažmo české vězeňství prošlo velmi dlouhým a složitým vývojem, proto budou v této kapitole popsány jen nejvýznamnější okamžiky historie, rozdělené do tří etap. V první etapě bude popsán vývoj do konce druhé světové války, bude následovat zmapování událostí, které se uskutečnily do roku 1989 a poslední etapa bude věnována období od sametové revoluce až po současnost. Cílem této kapitoly je získat ucelený přehled o vývoji vězeňského systému do dnešní podoby a tím pochopit jak významnou roli hrála historie při formování vězeňství.

Vězeňství v českých zemích do roku 1945

Během období středověku bylo trestání za porušení platných zákonů vykonáváno pouze tresty fyzickými, ke kterým patřilo například mrzačení, či trest smrti. Zlom nastal na přelomu 17. a 18. století, kdy byli pachatelé lehčích trestních činů izolováni v obecních domech, které sloužily současně jako chudobince, starobince, nemocnice či ústavy pro choromyslné. Společnost té doby ještě nerozlišovala odlišné typy jednotlivých klientů těchto zařízení [7]. Účelem trestu v této době bylo izolovat zločince od společnosti. Teprve později se vyvinul trest odnětí svobody v přibližné podobě, v jaké ho známe dnes.

První zásady pro organizování vězeňství v našich zemích jsou z roku 1850, tedy v období, kdy Čechy, Morava a Slezsko byly pod nadvládou habsburské monarchie. Od roku 1865 bylo vězeňství podřízeno ministerstvu spravedlnosti a pro oblast vězeňství byl jmenován generální inspektor věznic. Speciální vězeňské objekty byly budovány až v roce 1877 v Liberci, v roce 1878 v Plzni, v roce 1888 v Opavě, v roce 1889 v Praze a v roce 1891 Pardubicích. Většina jich slouží svému účelu dodnes [17].

Důležitým mezníkem ve vývoji vězeňství v českých zemích je rok 1918, rok vzniku samostatného Československého státu. V tomto roce byl převzat justiční a vězeňský systém rakouské monarchie, díky čemuž byly vybudovány nejvyšší instance justiční správy. Posléze došlo ke sjednocení vězeňských předpisů na celém území nové republiky. Byly provedeny i reformy, které si vyžadovala moderní doba. K nim patřila například instituce podmíněného odsouzení, zvláštní soudnictví pro mládež a vydání zákon o státním vězení z roku 1931, který vymezoval práva a úlevy poskytované politickým vězňům. Došlo k dílčím změnám v systému vězeňství. Bylo například zavedeno třídění vězňů podle povahy spáchaného trestného činu. Tresty, které převyšovaly jeden rok, vykonávali vězňové ve věznicích krajských nebo okresních soudů. Tyto věznice sloužily jako vyšetřovací vazby. Následně v období nacistické

okupace bylo veškeré vězeňství podřízeno německé státní správě, většinou pod dozorem gestapa [9], [19]. Meziválečné období bylo charakterizováno zinscenovanými politickými procesy, při nichž byly vynášeny nespravedlivé rozsudky za činy, které se mnohdy ani neuskutečnily.

Československé vězeňství 1945 - 1989

Po skončení druhé světové války bylo vězeňství opět zřízeno ministerstvem spravedlnosti a vznikl uniformovaný Sbor vězeňské stráže. V roce 1948 vznikl totalitní stát, v němž užitý způsob represe, vztah státní moci k vězňům a zacházení s politickými vězni byly v českém vězeňství doposud zcela cizí. Vězeňství se stalo jednou z významných represivních složek systému státní moci, kterou neminuly deformace související s činností Státní bezpečnosti. Mělo za úkol provádět jednak přísnou represi a izolaci tzv. třídních nepřátel, jednak převýchovu ostatních provinilců a jejich postupné zařazení do společnosti [19].

V roce 1951 byla převážná část vězňů převedena do vězeňských pracovních útvarů. Od roku 1952 do roku 1969 spadalo vězeňství do pravomoci národní bezpečnosti a později ministerstva vnitra. Průměrný stav vězňů v období let 1946 až 1964 převyšoval 29 000. V uvedeném období bylo vykonáno celkem 1 031 poprav, z toho 240 poprav z politických důvodů [17].

Odborným centrem vězeňství se v roce 1967 stal Výzkumný ústav penologický, který však byl po roce 1980 zrušen. Po roce 1965 začínali novou práci ve věznicích první pedagogové, psychologové a sociální pracovníci. Po vstupu armád Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968, a pak opět výrazněji v 80. letech, se znovu začal uplatňovat ve vězeňství tvrdá politizace, vojenské metody a byrokracie řízení. Opět převládla snaha po ekonomickém využití vězňů [19].

Vězeňství od roku 1989 do současnosti

Po roce 1989 dochází k výraznému obratu ve vývoji českého vězeňství. Cílem je vytvořit moderní humánní vězeňský systém, který je nezávislý na politických vlivech.

Prvním důležitým krokem k odstraňování důsledků tzv. normalizace ze 70. a 80. let bylo udělení amnestie za tzv. trestné činy proti republice a některé další trestné činy, při které bylo propuštěno dne 8. 12. 1989 celkem 52 vězňů. K řešení nepokojů ve většině nápravně výchovných ústavů (dále jen NVÚ) byly vytvořeny komise České národní rady (dále jen ČNR), které spolu se zástupci Občanského fóra, Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a

odborníků navštěvovaly jednotlivá NVÚ a prošetřovaly stížností vězňů, související s ústavním režimem. Dnem 1. 1. 1990 vyhlásil nový prezident Václav Havel velmi širokou amnestii, po které zůstalo ve věznicích a NVÚ přibližně 6000 vězňů z předchozího stavu 22 000 vězněných osob [9].

K 1. 3. 1993 byl zrušen Sbor nápravné výchovy a Zákonem č. 555/1992 Sb. zřízena nástupnická organizace Vězeňská služba České republiky, jejímiž základními povinnostmi se stalo zajišťování výkonu vazby a výkon trestu odnětí svobody. Dále z dikce zákona ochrany pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví, při činnosti státních zastupitelství a vypracována Koncepce rozvoje vězeňství v České republice v duchu Evropských vězeňských pravidel, který byla doporučena k realizaci právním expertem Rady Evropy. V první řadě šlo o depolitizaci vězeňství, které se v minulosti stalo obávaným mocenským nástrojem k prosazování zájmů komunistické strany. Nezbytným krokem byla též demilitarizace vězeňství ve smyslu odstranění zbytečných vojenských prvků při zacházení s vězni. S tím souvisel i další krok a to posílení pravomocí ředitelů vězeňských zařízení a neméně významným krokem se stalo vytváření předpokladů k celkové humanizaci vězeňského systému [7].

Výrazem tohoto trendu bylo přijetí zákona o výkonu trestu odnětí svobody, o výkonu vazby, Vyhláška ministerstva spravedlnosti (dále jen MV) Řád výkonu trestu odnětí svobody ze dne 21. 12. 1999, o Vězeňské službě a justiční strážích České republiky a zákon o služebním poměru příslušníků Policie České republiky [19].

2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Vězeňstvím se u nás zabývá Vězeňská služba (dále jen VS) jako organizační složka státu. VS tedy hraje nejvýznamnější roli ve výkonu vězeňství na území České republiky (dále jen ČR). Je nedílnou součástí orgánů státní moci soudní, jelikož zajišťuje výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody. Kapitola týkající se tohoto tématu je proto důležitou částí práce.

2.1 Mezinárodní dokumenty

Výkon vězeňství je v ČR ovlivňován mnoha normami, mezi nejvýznamnější se na mezinárodní úrovni řadí Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězněnými a Evropská vězeňská pravidla (dále jen EVP), která se vězeňství přímo dotýkají. Přestože tyto mezinárodní dokumenty nemají právní sílu zákonů, jsou akceptována mnoha státy, které je dále implementují do svých zákonů.

2.1.1 Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězněnými

Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězněnými byl jako nesmluvní dokument vydán v roce 1957. V 60. a 70. letech minulého století se tento dokument stal určující normou k provádění reformy vězeňských systémů v západoevropských zemích a současně i v Kanadě a USA. Československá socialistická republika, i přesto, že byla součástí východního bloku, přijala pod tlakem mezinárodního společenství tento dokument. V jeho duchu byl následně vydán na tu dobu průlomový Zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který je možno považovat za legislativní základ reformy tehdejšího vězeňství[7].

Standardní pravidla představují minimální předpoklady, které by měla být používána pro zacházení s vězni, především v souvislosti s prosazováním disciplíny, bezpečnosti a užíváním nástrojů, které omezují svobodu ve věznici. Jsou projevem morálních a filozofických hodnot vztahujících se k člověku a jeho životu, přispívají k respektování ochrany základních práv a osob, k ujednacení základního nezbytného standardu věznic a zacházení s vězněnou osobou, podněcují k zlepšování vězeňství a zacházení s odsouzenými jak na úrovni teoretické, tak na úrovni praktické, aj.[4]

Dokument se sestává ze dvou částí, první část se věnuje pravidlům, která jsou obecná a týkají se řízení věznic, jak vazebních, tak věznic pro výkon trestu odnětí svobody. Je zde požadována nestrannost používání bez jakýchkoliv známek diskriminace z důvodů rasových, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického přesvědčení, národnostního nebo

sociálního původu, zároveň však musí být respektována náboženská vyznání a morální zásady skupin, ke kterým vězni patří.

Druhá kapitola rezoluce OSN obsahuje pravidla aplikovatelná na specifické kategorie vězňů. Nejprve jsou definována pravidla vztahující se ke všem kategoriím vězňů, následně speciální pro duševně nemocné vězně, vězně ve vazbě, vězně odsouzené za delikty z oblasti civilního práva [15].

Standardní pravidla OSN jsou nejvýznamnějším dokumentem na mezinárodní úrovni v oblasti vězeňství, která neukládají povinnost jejich používání, jelikož každý stát přistupuje k vězeňství odlišně, měla by být však základem zákonů vztahujících se k této oblasti ve všech státech světa.

2.1.2 Evropská vězeňská pravidla

EVP jsou přepracovanou evropskou verzí „Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězněnými“, jejichž hlavním účelem je poskytnout základní směrnice pro výkon vězeňství v zemích s demokratickou správou tak, aby byla v co největší míře respektována lidská práva a důstojnost [7]. Poprvé byla EVP vyhlášena rezolucí Rady Evropy v roce 1973 č. 5, poté byla přepracována. Tato přepracovaná EVP byla na základě doporučení Výboru ministrů Rady Evropy rezolucí č. 87/3 v roce 1987 zaváděna v co nejširším rozsahu do zákonodárství všech členských zemí [4].

Dokument byl na posledy aktualizován v roce 2006 na 952. zasedání náměstků ministrů. V nynější podobě obsahuje celkem 9 částí, ve kterých jsou mimo jiné formulovány základní principy, podmínky pro výkon trestu, zdravotní péče, pořádek, inspekce a kontroly. Je zde kladen důraz na lidskou důstojnost, nárok důstojné doživotní podmínky, na zákaz jakékoliv diskriminace, právo na soukromí, nárok na náboženskou a morální péči, požadavky nejen na kvalitu vězeňského personálu a jiné [33]. I přesto, že pravidla obsažená v tomto dokumentu nejsou pro členské státy Evropské unie závazná, tedy nemají charakter právních norem, je povinností všech států Evropské unie, ČR nevyjímaje, je respektovat.

2.2 Právní úprava v České republice

Vězeňský systém je uspořádaný celek, zahrnující obecné a zvláštní podmínky věznění ve veřejném zájmu, které jsou upraveny zákony a prováděcími právními předpisy [19]. V tomto smyslu VS při výkonu vězeňství vychází z celé řady právních předpisů. Mezi nejdůležitější patří zákon ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České

republiky, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

Zákonem č. 555 Sb. byla zřízena VS ČR v roce 1992, čímž navázala na svého předchůdce Sbor nápravné výchovy. Ve smyslu zákona zajišťuje výkon vazby (dále jen VV), výkon zabezpečovací detence a výkon trestu odnětí svobody (dále jen VTOS) a v rozsahu stanoveném tímto zákonem ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a MS, kterému je zároveň podřízena. V § 2 zákona 555/1992 Sb. je VS definována následujícím způsobem [46]: *Vězeňská služba je ozbrojeným bezpečnostním sborem. Řídí ji generální ředitel Vězeňské služby, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Generální ředitel odpovídá ministrovi za činnost Vězeňské služby.*

VTOS upravuje zákon č. 169/1999 Sb. Zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2000, dále je vykládán v kontextu prováděcí vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. V rámci šesti hlav jsou mimo jiné formulovány podmínky výkonu trestu, typy věznic, přijímání, zařazování a umísťování odsouzených, práva a povinnosti odsouzených, zacházení s odsouzenými, propuštění z výkonu trestu.

2.3 Charakteristika Vězeňské služby České republiky

Tato kapitola má za cíl popsat úkoly, jež náleží jednotlivým složkám VS ČR. Dále bude popsána organizační struktura jako celku VS ČR, Generálního ředitelství VS ČR, věznic, ale také uspořádání VS dle jejího personálu.

Úkoly Vězeňské služby

Vězeňské službě je uložena celá řada úkolů, jako správa a střežení vazební věznice, odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek VV a VTOS. Dále střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve VTOS a eskortuje tyto osoby do výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence. VS soustavně působí prostřednictvím programů zacházení na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění. Má za úkol provádět výzkum v oboru penologie, vytvářet podmínky pro pracovní a jinou činnost osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně ve výkonu vazby. Za účelem zaměstnávání vězněných osob může provozovat hospodářskou činnost. Plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k nimž je ČR vázána, zabezpečuje také vzdělávání příslušníků a

občanských zaměstnanců VS, které provádí Akademie Vězeňské služby, a vzdělávání osob ve výkonu vazby (dále jen VV) a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště [46].

Organizace Vězeňské služby

Ve smyslu plnění úkolů stanovených zákonem č. 555/1992 Sb., je VS dělena na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu, přičemž vězeňská stráž a justiční stráž mají postavení ozbrojeného sboru, na Akademii Vězeňské služby a pověřené orgány Vězeňské služby.

Úkoly jednotlivých složek VS [46]:

- Vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, střeží vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, je-li povolána k plnění úkolů justiční stráže, střeží budovy soudů, státních zastupitelství a ministerstva. Při této činnosti zajišťuje stanovený pořádek a kázeň.
- Úkolem justiční stráže je zajišťovat pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti.
- Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost.
- Příslušníci zařazení do správní služby mohou být rozhodnutím ředitele věznice dočasně pověřeni plněním úkolů vězeňské stráže, pokud vězeňská stráž jí svěřené úkoly nemůže vlastními silami plnit.
- Pověřené orgány Vězeňské služby mají postavení policejního orgánu v řízení o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, náleží jim též oprávnění používat podpůrné operativně pátrací prostředky podle tohoto zákona.

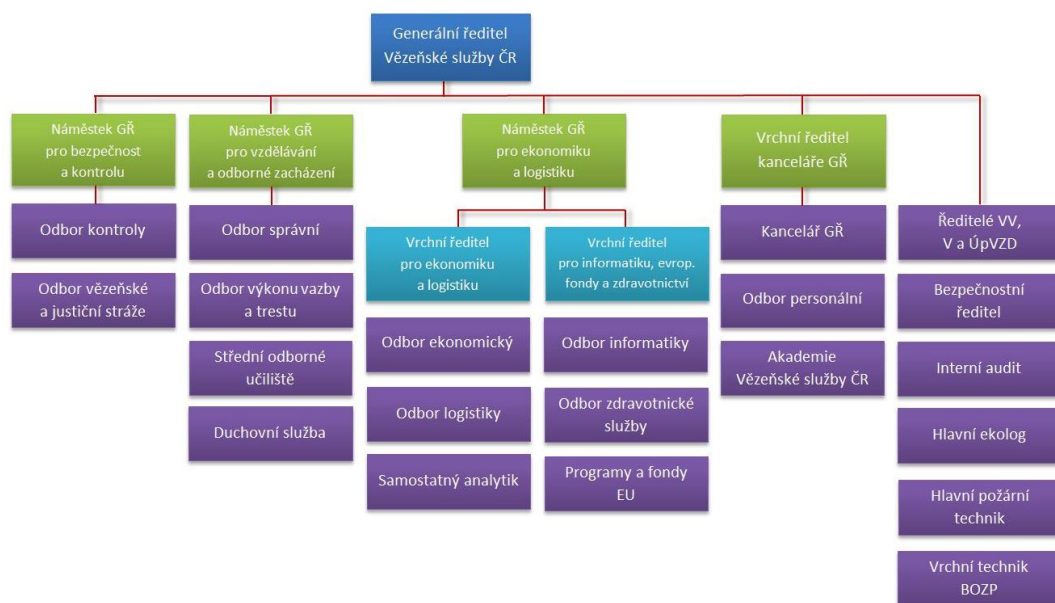
Organizační struktura

Vězeňskou službu ČR, jež má povahu ozbrojeného bezpečnostního sboru, řídí ministr spravedlnosti prostřednictvím generálního ředitele, kterého jmenuje a odvolává. Za činnost Vězeňské služby odpovídá generální ředitel ministrově.

Vězeňská služba se dále dělí na jednotlivé organizační jednotky[46]:

- Generální ředitelství,
- Vazební věznice,
- věznice,
- Střední odborné učiliště,
- Akademie Vězeňské služby.

Nejvyšší instancí je tedy Generální ředitelství VS ČR, které zabezpečuje plnění společných úkolů ostatních organizačních jednotek. Generální ředitelství je v tomto smyslu metodickým, řídicím a kontrolním centrem[46]. Organizační schéma ředitelství, jež je platná od 1. března 2015, je znázorněna na obrázku č. 1. Ředitelství je vnitřně organizováno na odbory, které v rámci své působnosti řídí a kontrolují činnost úseků v ostatních organizačních jednotkách VS. Získané poznatky odbory analyzují a navrhuji žádoucí opatření, podílejí se na vyřizování stížností, oznámení a podnětů, zpracovávají návrhy vnitřních předpisů, podílejí se na připomínkovém řízení k právním a na zpracování právních stanovisek.

Obrázek 1: Organizační schéma VS ČR

Zdroj: [16]

V čele každé vazební věznice, věznice, ústavu pro výkon zabezpečovací detence, Středního odborného učiliště a Akademie VS je ředitel, který je jmenován a odvoláván generálním ředitelem. Všechny tyto složky zřizuje a ruší ministr spravedlnosti. Ředitelé vazební věznic, věznic a dalších organizačních jednotek VS jsou oprávněni jednat a činit právní úkony za VS

ve všech věcech, kromě těch, které podle tohoto zákon nebo rozhodnutí ministra spravedlnosti nebo generálního ředitele patří do jejich pravomoci [46].

Trest odnětí svobody se v ČR vykonává ve věznicích, které se v rámci jeho plnění, dělí do podle způsobu vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti do čtyř základních typů, a to [43]:

- s dohledem,
- s dozorem,
- s ostrahou,
- se zvýšenou ostrahou.

Ve věznicích **s dohledem** mají odsouzení neomezený pohyb. Jsou zde umístěni vězni odsouzení za nedbalostní trestné činy, kteří dosud nebyli ve VTOS za úmyslný trestný čin. Pracují zpravidla, dle podmínek dané věznice na venkovních pracovištích, tedy mimo věznici.

Ve věznici **s dozorem** se odsouzení pohybují pod dozorem zaměstnance VS ČR. I odsouzení v tomto typu zařízení pracují zpravidla mimo věznici. V těchto věznicích si odpykávají trest odsouzení, kteří již byli ve VTOS za úmyslný trestný čin a odsouzení za úmyslný trestný čin[34].

Odsouzení zařazení do věznice typu **s ostrahou** se ve věznici pohybují organizovaně a výhradně pod dohledem zaměstnance vězeňské služby. Tito odsouzení pracují na pracovištích uvnitř věznice. Zde jsou zařazení odsouzení za úmyslný trestný čin, pokud byli odsouzeni k trestu odnětí svobody na dobu převyšující 3 roky nebo pokud již byli v minulosti za úmyslný trestný čin ve výkonu trestu odnětí svobody [34].

Ve věznici **se zvýšenou ostrahou** se odsouzení pohybují organizovaně, vždy pod dohledem příslušníka vězeňské služby. Odsouzení většinou vykonávají práci uvnitř věznice, kde jsou rovněž střeženi příslušníkem nebo vykonávají práci přímo na celách. Do tohoto typu věznice jsou umisťováni odsouzení na doživotí, zvláště nebezpeční recidivisté a osoby, jimž byl uložen trest odnětí svobody na dobu nejméně osmi let [42].

VS můžeme také rozdělit na základě jejího personálu, který je tvořen příslušníky VS nebo občanskými pracovníky (civilisty). Pro účely vězeňství je nejvhodnější rozdělení vězeňského personálu do tří základních skupin [13]:

- vedoucí pracovníci (příslušníci VS a občanskými zaměstnanci),
- vězeňský personál v přímém výkonu služby (příslušníci VS),
- administrativně - technický personál a personál služeb (občanskými zaměstnanci).

Vedoucí pracovník vězeňských zařízení je analogický pojmu vedoucího pracovníka v jiných organizacích a institucích. Ve věznicích jsou vedoucími pracovníky ředitel, jeho náměstci, vedoucí oddělení a referátů a vedoucí směn. Administrativně - technický personál a personál služeb má opět ve věznicích stejné funkce jako obdobný personál v jiných organizacích - zajišťuje zásobování, správu, údržbu, evidenci, energetiku, personál činnosti aj. [13]

2.4 Financování vězeňství

Vězeňská služba je financována několika formami, které se dají rozdělit na dvě skupiny. První skupinou jsou finanční prostředky jdoucí VS ze státního rozpočtu (dále jen SR). Tato část je pro VS nejvýznamnějším zdrojem financování. Druhou skupinu představují mimorozpočtové prostředky, tedy prostředky využívané VS nad rámec SR.

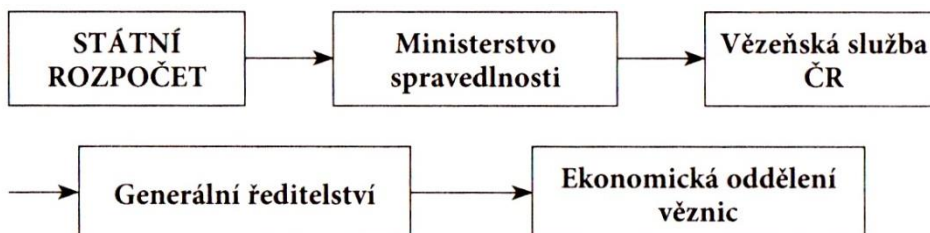
Financování prostředky ze státního rozpočtu

Vězeňství v České republice spadá v rámci veřejného sektoru, který je dělen podle jeho potřeb, do bloku odvětví společenských potřeb, konkrétně pod oblast justice. Vězeňská služba je financovaná prostřednictvím kapitoly č. 336 státního rozpočtu, jejímž správcem je MS, které VS dle § 4a zákona ČNR č. 555/1992 Sb. stanovuje prostředky SR v rámci kapitoly.

Proti soudnictví a státnímu zastupitelství má vězeňství mnohem složitější podmínky pro stanovení všech položek rozpočtu, ale především mezd a platů, neboť jde o instituci s nepřetržitou pracovní dobou (vč. sobot, nedělí a svátků), její výkon je realizován ve ztíženém pracovním prostředí pracovníky ve služebním a občanskoprávním vztahu[19].

Vězeňská služba, jakožto organizační složka státu má povinnost při využívání prostředků SR v rámci své kapitoly respektovat zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů. Mimo čerpání prostředků vytváření na základě tohoto zákona rezervní fondy a fond kulturních a sociálních potřeb.

Na obrázku č. 2 je zobrazeno, jakým způsobem plynou VS prostředky ze SR na financování své činnosti. Ze státního rozpočtu, který byl na návrh Ministerstva financí schválen Poslanecké sněmovně, je rozdělen v rámci jednotlivých kapitol, jejichž součástí je i MS. Ministerstvo spravedlnosti následně přerozdělí prostředky mezi vězeňskou a justiční část. Generální ředitelství VS ČR, jež představuje vězeňskou část, dále převede prostřednictvím ekonomického odboru na jednotlivé organizační složky VS.

Obrázek 2: Tok finančních prostředků

Zdroj: [17]

Výdaje

Při výkonu vězeňství vznikají VS službě mandatorní výdaje, výdaje na programové financování a ostatní věcné výdaje. Mandatorní výdaje představují prostředky, které jsou vynakládány na platy, důchody a ostatní sociální dávky příslušníkům VS. Tyto výdaje tvoří 70 % objemu celkových výdajů. Druhou skupinu tvoří výdaje jdoucí na programové financování. Patří sem výdaje na rozšíření kapacity věznic a na různé rekonstrukce, modernizace a obnovu materiálně technické základny. Poslední skupinou jsou ostatní věcné výdaje, jejichž nejvýznamnější položkou jsou výdaje na potraviny, řadí se sem také výdaje na ošacení, léky a zdravotní materiál[17].

Příjmy

Druhou stranu rozpočtu tvoří příjmy, které VS vykazuje při plnění svých úkolů a funkcí. Veškeré rozpočtové příjmy dosažené v rámci svého hospodářství jsou soustředěny na daných příjmových rozpočtových účtech, které mohou být zřízeny pouze u České národní banky[44].

Hlavní část příjmů VS tvoří daňové příjmy, které zahrnují příjmy za správní poplatky, z pojistného na důchodové pojištění, pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na politiku zaměstnanosti. Druhá část je zastoupena nedaňovými kapitálovými příjmy a přijatými dotacemi.

Mimorozpočtové financování

V případě, že VS vznikne během roku potřeba úhrady, která je rozpočtově nezajištěná, je možno ji zajistit hospodárnějším provedením jiných úkolů, nebo použít mimorozpočtových zdrojů, které musí být nejprve projednány se zřizovatelem, kterým je MS. Použití mimorozpočtových zdrojů musí být zásadně účelové. Mezi takové zdroje se řadí rezervní fond, fond kultury a sociálních potřeb a fond hospodářské činnosti, který VS vykazuje prostřednictvím Středisek hospodářské činnosti (dále jen SHČ) jednotlivých organizačních jednotek.

3 ANALÝZA PROBLÉMŮ ČESKÉHO VĚZEŇSTVÍ

Níže uvedené podkapitoly uvádějí výsledky analýzy problémů českého vězeňství jak na celorepublikové úrovni, tak i na příkladu Věznice Valdice. Současně obsahují výsledky analýzy získané prostřednictvím dvou řízených rozhovorů a dále i zhodnocení vybraných statistických údajů z veřejných zdrojů a interních dokumentů. Hodnocení výsledků je uváděno s ohledem na ověření nebo vyvrácení zkoumané hypotézy: „*Významným problémem Českého vězeňství je dlouhodobý nedostatek finančních prostředků.*“

3.1 Představení věznice

Věznice Valdice vznikla na místě bývalého kartuziánského kláštera. V roce 1627 nechal zakladatel vévoda Albrecht z Valdštejna vyhlásit text nadační listiny. Kartouza se tímto rokem stala hradem služebníků božích a zároveň rodovým mauzoleem, jako věznice začala být využívána až v roce 1857, kdy do ní bylo převezeno prvních 17 trestanců[8]. V současné době je objekt využíván jako věznice s nejpřísnějšími režimy a to s ostrahou a se zvýšenou ostrahou.

Do valdické věznice jsou umístováni odsouzení muži s delšími tresty, recidivisté a jinak nebezpeční odsouzení. Věznice má celkovou kapacitu 1097 ubytovacích míst. Odsouzení jsou umístováni s ohledem na rozdělení do jednotlivých typů profilace výkonu trestu v pěti odděleních. Pro odsouzené je dále zřízeno nástupní a výstupní oddělení, specializované oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti a specializované oddělení pro odsouzené zařazené do zvýšené ostrahy s poruchou osobnosti a chování, způsobenou požíváním psychotropních látek. Součástí věznice je také lůžková část ošetrovny, kde je odsouzeným poskytována zdravotní péče na úrovni městských nemocnic [41].

V čele věznice, jako tomu je u všech organizačních jednotek VS, je ředitel, kterého dosazuje do funkce generální ředitel VS. Ředitel má za úkol vést věznici a zároveň odpovídá za dodržování právních předpisů týkajících se jejího chodu. Koordinuje a sjednocuje činnost 1. zástupce ředitele, zástupce ředitele a všech oddělení věznice. Řediteli jsou přímo nápomocní asistenta a právník. Právník provádí právní analýzy, sepisuje smlouvy, činí v rámci stanovené věcné působnosti procesní úkony u soudů i správních úřadů a vypracovává právní stanoviska zejména k otázkám výkonu vazby a trestu odnětí svobody apod. [31]

1. zástupce ředitele zastupuje ředitele v době jeho nepřítomnosti. Přímou řídí vedoucího oddělení výkonu trestu, oddělení vězeňské stráže a kaplana. Zástupce ředitele zastupuje

ředitele a 1. zástupce ředitele v době jejich nepřítomnosti. Přímou řídí vedoucího logistiky, ekonomického, informatiky, zaměstnávání vězněných osob a vedoucí lékařku zdravotnického střediska[31]. V příloze je zobrazena organizační struktura Věznice Valdice

3.2 Řízené rozhovory

Níže uvedený text uvádí v nezměněné podobě odpovědi na otázky kladené v rámci dvou řízených rozhovorů. Rozhovor byl uskutečněn se zástupcem ředitele panem plk. Mgr. Jiřím Karáskem, a dále s vedoucím ekonomického oddělení panem Ing. Milošem Kaskou. Otázky kladené v rámci řízených rozhovorů se týkaly problematiky: ekonomiky vězeňství, zaměstnávání vězňů, kapacity věznic a jejich bezpečnosti.

Jako hodnotíte současnou situaci v českém vězeňství?

plk. Mgr. Karásek: Záleží na tom, kdo je zrovna „u kormidla“, tedy ministr spravedlnosti. Situace ve vězeňství je rozhodně lepší, než byla před amnestií v roce 2013. Finanční prostředky jsou stejné, situace se ale začíná zase pomalu horšit. Situace je špatná také v oblasti odměňování zaměstnanců ve služebním poměru.

V rámci možností, tedy prostředků, které nám jsou poskytnuty si myslím, že je situace dobrá. Samozřejmě, kdyby vláda nekrátila na rozpočtu pro vězeňství, situace by byla úplně jiná.

Situace se zlepšila hlavně díky tomu, že po amnestii v roce 2013 se zbylé prostředky mohly použít na rekonstrukce a modernizace věznic.

Ing. Kaska: Situaci hodnotím jednoduše jedním slovem: neutěšená.

Jaké jsou podle Vás největší problémy v českém vězeňství?

Plk. Mgr. Karásek: Dlouhodobým problémem jsou především finance. Jako další problém vidím absenci penologického výzkumu (resp. jeho zrušení). V roce 1968 bylo vězeňství převedeno z působnosti ministerstva vnitra do kompetence národních ministerstev spravedlnosti (českého a slovenského). V rámci reformy vězeňství začal rozvíjet svojí činnost Výzkumný ústav penologický se sídlem v Praze, který se zabýval studiem osobnosti vězněného pachatele a možnostmi jeho nápravy. Na počátku 80. let vyvrcholila ve vězeňství normalizační opatření, což

se projevilo zrušením Výzkumného ústavu penologického a úpadkem rozvíjené odbornosti. Jsme poslední, komu se dávají peníze, jsme vnímáni jako konec.

Další problém se může zdát, že rozhodují nekompetentní lidé (spíše lidé, kteří se zabývají správným zacházením s vězni a lidskými právy). V rámci CPT kontrol, kdy do českých věznic chodí odborníci, kteří se zabývají zacházením s vězni, ponižujícím trestáním a nelidským chováním, určují personálu, jakým způsobem se má k vězňům chovat, přitom se jedná o vězně, kteří jsou odsouzeni za těžké zločiny. Na Slovensku a v Polsku je úplně jiný přístup, kdy vězeňství je jednoduše věcí státu (vlády).

Ing. Kaska: Vzhledem k narůstání vězňů problém s financováním, vězeňství podhodnoceno.

Jakým modelem vězeňství by se měla podle Vás ČR inspirovat a proč? (příklady: holandský, kanadský, britský)

plk. Mgr. Karásek: V těchto systémech jsou vězni umisťováni po jednom, jenomže zde je uplatňovaný zcela odlišný přístup. Je zde dostatek odborného personálu, snížená recidiva. Celkově ve světě je lepší technika.

Ing. Kaska: Nemohou příliš porovnávat. Například norský systém je přehumanizován. Ve většině těchto zemí je úroveň zacházení s věznic na top úrovni, u nás bohužel ne. V ČR si bereme si příklad jen z toho, co se nám hodí.

Jaké faktory ovlivňují bezpečnost věznic a jakým způsobem je možné je ovlivnit?

plk. Mgr. Karásek: Například skladba vězňů. Pomocí vytipování agresorů je třeba zabezpečit oddělení od ostatních vězňů, oddělování také kuřáků od nekuřáků, vězňů s malou a velkou hmotností, oddělování vězeňských „gangů“ (Romové proti bílým) atd.

Můžete uvést příklady nějakých rezerv v bezpečnosti?

plk. Mgr. Karásek: Zabezpečit více kamerový systém, radiové detektory, atd. Ale také výstroj zaměstnanců, kdy by měly být pohodlné boty (protože i chození

po celou směnu může mít vliv na bezpečnost), košile z příjemných materiálů (aby nekousaly), ale i vytápění, či stravování.

Jakým způsobem se dá snížit trestná činnost ve věznicích?

plk. Mgr. Karásek: Zlepšení bezpečnostních prvků, snížení počtu vězňů na cele, zajištění odborného personálu.

Ing. Kaska: Zajištění co nejlepšího výkonu dozorčí služby.

Jak shledáváte odbornou přípravu zaměstnanců věznic?

plk. Mgr. Karásek: Vždy se má co zlepšovat, ale myslím si, že zajištění odborné přípravy je dostačující.

Ing. Kaska: Jako negativum vidím, že máme zakázáno využívat venkovních školení, které stojí peníze navíc.

Jak hodnotíte současnou situaci v oblasti zaměstnávání vězňů?

plk. Mgr. Karásek: Problematické s ohledem na více aspektů:

Najít vhodného vězně pro výkon práce (např. broušení nemůže provozovat každý, jako například vězni s psychickými problémy).

Nedostatek pracovních příležitostí - vězni nemohou pracovat z důvodu zdravotní klasifikace.

Můžete zhodnotit současnou situaci v oblasti vytváření nových pracovních míst pro vězně?

plk. Mgr. Karásek: Toto je hodně individuální, věznice od věznice, Valdice má celkem mnoho příležitostí, protože se jedná o věznici, kde jsou zařazeni vězni s dlouhodobými tresty. Věznici se totiž nevyplatí zaměstnat vězně, který jde za měsíc domů.

Pomohlo by, kdyby stát více zadával zakázky do věznic (např. výroba nábytku pro státní správu probíhá na Mírově). Jsou země, které mají stanovené určité procento veřejných zakázek, které musí zadat do věznic.

Ing. Kaska: Je snaha vytvářet nové pracovní příležitosti a dá se říct, že se to daří. Ve Valdicích nyní ukončila spolupráci jedna společnost, ale již máme náhradu. Je zde snaha získat práci zvenčí. Zaměstnáváme také vězně v hospodářské oblasti, tedy vedeme účetnictví jako v soukromém sektoru. Zbytek vězňů u nás pracuje v obslužných službách, tedy jako truhláři, zámečnictví, krejčovství, úklid prostor kanceláří, prádelna, která pere celkem pro 4 věznice.

Je dosaženo předpokladu, kdy 20 % vězněných osob má zajištěno 6 m² ubytovací plochy a 80 % vězněných osob 4 m²?

plk. Mgr. Karásek: Nejsou dosaženy ani 4 m², spíše 3 m². Po amnestii se zavíraly pobočky věznic, které byly následně zakonzervovány, nyní se znovuotevírají pro přeplněnost. Často nelze dosáhnout 100 % kapacity, ve vazbách je situace ještě horší.

Jak se stavíte k alternativním trestům?

plk. Mgr. Karásek: V pořádku, protože je nesmysl zavírat člověka, který nespáchal zvlášť závažný trestný čin (jako např. neplacení alimentů), toto ale není otázka Valdic, kde jsou umisťováni věznic s těžkými tresty. Řešením by zde mohlo být zavedení elektronického monitoringu, ale nejdříve se musí zvýšit důvěra soudců pro jejich zavádění.

Jak se stavíte k privatizaci českého vězeňství, v čem vidíte jeho potenciál a v čem úskalí?

plk. Mgr. Karásek: V některých státech to tak funguje, v ČR jsme k tomu ale skeptičtí

Ing. Kaska: Nevím, kdo by se hrnul do takového podnikatelského záměru, jelikož to stojí hodně peněz. Hrozí zde korupční jednání, nízká morálka atd.

Jakými nejvhodnějšími způsoby je možné se vypořádat s pohledávkami za vězni (jak za stávajícími, tak bývalými)?

plk. Mgr. Karásek: Tento problém se těžko řeší, velkým problémem je vysoký počet vězňů. Do vězení často přicházejí věznic lidé, kteří už mají vysoké dluhy, nevidí důvod proč pracovat, když vědí, že své závazky nemají šanci

splatit ani třeba do konce svého života. Vězeň se nechce dát zaměstnat i z důvodu, že většina odměny jde na umoření dluhů.

Ing. Kaska: Pokud se vězeň nemá kam po trestu vrátit, nebo pokud nebude moct najít práci, či bude mít mnoho dluhů, tak hrozí recidiva a to stačí jen splnění jednoho z těchto kritérií. Po výkonu trestu totiž nebude mít peníze, takže se mu bude zdát, že jedinou podmínkou, jak získat peníze, je opět trestná činnost. Jako řešení zde vidím odpuštění části dluhů.

Jaké prostředky jsou neúčinnější při snižování recidivy vězňů?

plk. Mgr. Karásek: Kdyby někdo přišel na to, jak snížit recidivu vězňů, tak by měl dostat Nobelovu cenu. Někteří vězni už mají geneticky dáno, že mají předpoklady k trestné činnosti, což se nedá ovlivnit.

Někteří chtějí do vězení dobrovolně, jako bezdomovci nebo propuštění. Je to i otázka dluhů a zaměstnání po výkonu trestu, jelikož málo zaměstnavatelů zaměstná bývalého vězně. Výhodou minulého režimu bylo v tomto ohledu stav, kdy fungovala umělá zaměstnanost. Kdokoliv, kdo vyšel z věznice, šel většinou do velké fabriky, které měly vlastní ubytovny, nebo do dolů, kde brali každého, v té době byla větší podpora nezaměstnaných. Dnes není práce pro běžného občana natož pro bývalého vězně.

Do jaké míry je podle Vás důležité zavedení penologického výzkumu?

plk. Mgr. Karásek: Jeden z mála oborů, který nemá svou vlastní fakultu. Za bývalého režimu tomu tak bylo, jelikož penologie byla součástí osnov. Systém dnes je v této oblasti nekoncepční a roztržštěný. Zde jsou obrovské rezervy.

Jaké faktory zabraňují jeho zavedení do českého systému vězeňství?

plk. Mgr. Karásek: Vše je o domluvě, nejdříve by musela přijít iniciativa od ministerstva spravedlnosti.

Jaké jsou podle Vás další rezervy v českém vězeňství?

Ing. Kaska: VS má jedno IČO, jako organizační složka státu je zcentralizováno. Ředitelé se snaží o převzetí odpovědnosti, je zde snaha o decentralizaci,

věznice chtějí vlastní IČO. Nyní je vše ztíženo, jelikož je zde velký tlak shora.

Shrnutí významných poznatků z řízených rozhovorů

Zajímavým zjištěním v rámci řízených rozhovorů je konstatování zástupce pana ředitele ve vztahu k absenci penologického výzkumu, který má být dle zákona 555/1992 Sb. součástí činnosti VS. Nabízí se tedy otázka: „Co brání provádění výzkumu?“.

S ostatních tvrzení (například zmínění nedostatků v oblasti: bezpečnostních prvků, úrovně počtu vězňů na cele, odborného personálu) lze usuzovat, že je společným jmenovatelem právě nedostatek finančních prostředků. Ani požadavek na dodržení pravidla, kdy 20 % vězněných osob má mít zajištěno 6 m² ubytovací plochy a 80 % vězněných osob 4 m², není dodržen z důvodu nedostatku financí.

Současně dle názoru pana Kasky vyplývá, že současný model českého vězeňství není propracován do vyhovující podoby (doslova uvádí, že „v ČR si bereme si příklad jen z toho, co se nám hodí.“).

3.3 Ekonomická situace Vězeňské služby

Vězeňská služba je závislá převážně na státním rozpočtu, čímž je do určité míry limitovaná při zajišťování správného fungování vězeňství. V následujícím textu této podkapitoly bude provedena analýza hospodaření VS, pohledávek VS vůči vězňům a následně uvedení hospodářské situace ve Věznici Valdice.

3.3.1 Hospodaření Vězeňské služby v letech 2008-2013

Plánovaný objem finančních prostředků určený pro VS je každoročně stanoven zákonem o státním rozpočtu. Vězeňská služba spadá pod kapitolu č. 336 a správcem této kapitoly je Ministerstvo spravedlnosti. Poté během roku může docházet k úpravám a rozpočtovým opatřením, které následně mění objem těchto finančních prostředků. Na konci rozpočtového roku jsou ve Státním závěrečném účtu uvedeny skutečné příjmy a výdaje.

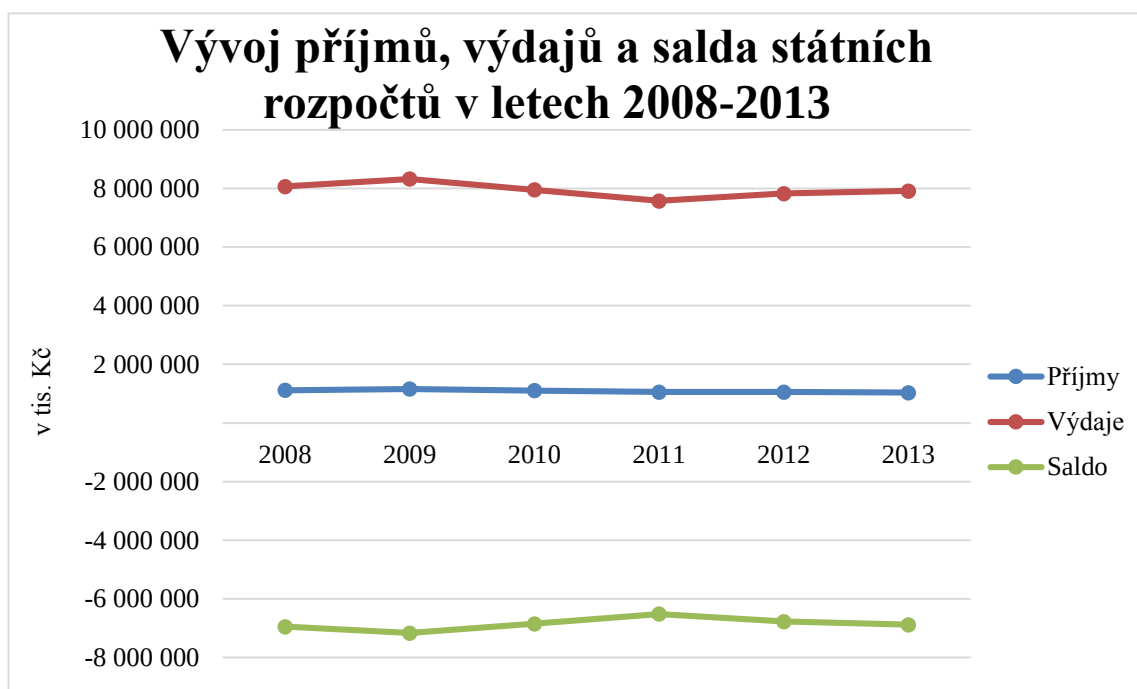
Vězeňská služba každoročně hospodář se ztrátou, neboli její rozpočet má deficitní charakter, s tímto stavem se ovšem české vězeňství potýká dlouhodobě. V následující tabulce č. 1 jsou uvedeny celkové skutečné výdaje, skutečné příjmy a saldo rozpočtu mezi lety 2008 až 2013. Na obrázku č. 3 je poté znázorněn vývoj těchto ukazatelů. Jednotlivé rozpočty MS pro roky 2008 až 2013 jsou uvedeny v příloze A.

Tabulka 1: Vývoj příjmů, výdajů a salda rozpočtů

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Příjmy	1 117 519	1 160 050	1 105 655	1 056 730	1 054 722	1 036 131
Výdaje	8 065 213	8 324 191	7 954 579	7 573 406	7 824 888	7 913 998
Saldo	-6 947 694	-7 164 141	-6 848 924	-6 516 676	-6 770 166	-6 877 867

Zdroj: upraveno dle [35], [36], [37], [38], [39], [40]

Na začátku období mezi roky 2008 a 2009 zaznamenáváme zvýšení deficitu rozpočtu o 0,2 miliardy Kč, což znamená meziroční nárůst o 3 %, který byl zapříčiněn především zvýšením kapitálových výdajů. Následně mezi lety 2009 a 2010 došlo k meziročnímu poklesu o 5 %, kdy vlivem zavedení nového trestního zákona došlo ke snížení počtu vězněných osob. Od roku 2011 nastává nárůst deficitu až do roku 2013. Přestože v roce 2013 bylo na základě amnestie prezidenta republiky propuštěno 6,5 tisíce vězňů, vzrostly výdaje mezi roky 2012 a 2013 o 2,5 %. Většina plánovaných investic směřujících k navýšení byla v roce 2013 zastavena a volné finanční prostředky byly využity v jiných oblastech.

Obrázek 3: Vývoj příjmů, výdajů a salda státních rozpočtů Vězeňské správy ČR

Zdroj: upraveno dle [35], [36], [37], [38], [39], [40]

V další tabulce č. 2 můžeme vidět podíl skutečných výdajů Vězeňské služby na skutečných výdajích státního rozpočtu. Skutečné výdaje vynaložené na vězeňství mají v průběhu let 2008 až 2013 převážně sestupný trend. Podíl skutečných výdajů Vězeňské služby na skutečných výdajích na celkovém státním rozpočtu vyjádřený v procentech je rovněž sestupný. Tento fakt je zapříčiněn především snižováním veřejných výdajů Vládou České republiky a její snahou zpomalovat zadlužování ČR.

Tabulka 2: Podílu skutečných výdajů vězeňství na skutečných výdajích státního rozpočtu

Rok	Skutečné výdaje státního rozpočtu (v mil. Kč)	Skutečné výdaje státního rozpočtu na vězeňství (v mil. Kč)	Podíl skutečných výdajů vězeňství na skutečných výdajích státního rozpočtu (v %)
2008	1 083 943,64	8 065,21	0,74
2009	1 167 009,05	8 324,19	0,71
2010	1 156 793,48	7 954,58	0,69
2011	1 155 526,20	7 573,41	0,66
2012	1 152 386,68	7 824,89	0,68
2013	1 176 400,00	7 914,00	0,67

Zdroj: Ministerstva financí, upraveno dle [35], [36], [37], [38], [39], [40]

3.3.2 Náklady na jednoho vězně

Náklady spojené s VTOS jsou důležitým ukazatelem při hodnocení nákladovosti VS. Do těchto nákladů jsou započítávány platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci, pojistné placené zaměstnavatelem, Fond kultury a sociálních potřeb, ostatní věcné výdaje, kapitálové výdaje a sociální dávky.

Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů výslovně ukládá povinnost hradit náklady výkonu trestu odnětí svobody, vyhláška Ministerstva spravedlnosti 10/2000 Sb. dále definuje, že pracovním zařazeným odsouzeným se srazí k úhradě nákladů výkonu trestu 32 % čisté odměny, nejvýše však 1 500 Kč za kalendářní měsíc.

Jak vyplývá z tabulky 3, denní náklady na jednoho vězně se letech 2008 až 2011 dařilo snižovat. Na počátku období náklad na jednoho vězně činil 895 Kč za den, v roce 2011 se dokonce snížil až na 758 Kč, což znamená snížení o 18 %. Od roku 2012, kdy náklady na jednoho vězně činily 916 Kč, se začaly postupně zvyšovat až na částku 1 319 Kč v roce 2013.

Tabulka 3: Náklady na jednoho vězně (v Kč)

Rok	Denní náklady na jednoho vězně	Měsíční náklady na jednoho vězně
2008	895	26 858
2009	885	26 551
2010	847	25 418
2011	758	22 740
2012	916	27 480
2013	1 319	39 570

Zdroj: upraveno dle [35], [36], [37], [38], [39], [40]

Jak již bylo řečeno, pracující odsouzený hradí nejvýše 1500 Kč ze své odměny za měsíc. V roce 2013 bylo v průměru zaměstnáno 7 901 vězňů, což znamená, že za měsíc mohlo být odsouzenými za jejich pobyt ve vězení uhrazeno maximálně 11 851 000 Kč, ročně to činí 4,325 mld. Kč. Ostatních vězňů, kteří byli zařazeni v evidenci zaměstnávání, tedy mohli pracovat, bylo celkem 3 787. Těmto vězňům účtuje Vězeňská služba za pobyt ve vězení denně 50 Kč, ve výsledku od nich měla za tento rok obdržet 69 mil. Kč. Roční náklady v roce 2013 činily 477 000 Kč na jednoho vězně, průměrný počet odsouzených byl 16 388, což znamená celkové náklady 7,817 mld. Kč. Pokud porovnáme částku 4,394 mld. Kč, kterou měla Vězeňská služba obdržet dle zákona ode všech vězňů a částku 7,817 mld. Kč představující celkové náklady, vidíme, že hrazené částky odsouzenými plynoucí z jejich výkonu trestu odnětí svobody jsou zcela nedostatečné na pokrytí nákladů českého vězeňství.

Výše popsany stav by platil jen v případě, že by každý vězeň dostal všech svých dluhů. Skutečnost je ovšem mnohem horší, jelikož zaměstnanost vězňů se pohybovala v roce 2013 kolem 67 %, musíme vzít v úvahu i špatnou ekonomickou situaci vězňů, kteří nejsou schopni tyto náklady hradit. Díky těmto faktorům vznikají Vězeňské službě pohledávky vůči odsouzeným v řádech milionů korun.

3.3.3 Pohledávky za vězni

Podstatným problémem v oblasti ekonomiky VS je malá úspěšnost vymáhání pohledávek od vězňů za výkon trestu, a to jak odsouzenými v aktuálním stavu, tak za propuštěnými. Kromě pohledávek za vězni v aktuálním stavu a za propuštěnými čelí Vězeňská služba také ostatním pohledávkám plynoucí z neuhrazených faktur, za právníckými a fyzickými subjekty, z poskytnutých půjček fondu kulturních a sociálních potřeb a jiné. U těchto pohledávek se však předpokládá, že budou v dohledné době splaceny.

V roce 2013 tvořily pohledávky za vězněnými osobami v aktuálním stavu necelých 7 % z celkových pohledávek, tato hodnota byla vykazována i v letech minulých. V následující tabulce 4 můžeme vidět vývoj těchto pohledávek, přičemž ve sloupci úhrad pohledávek jsou v milionech Kč uvedeny celkové částky uhrazených pohledávek vždy k 31. prosinci daného roku, ve sloupci objem nevyměřených pohledávek jsou poté uvedeny v milionech Kč pohledávky, které k 31. prosinci zůstaly nevyměřeny.

Tabulka 4: Pohledávky za vězněnými osobami v aktuálním stavu

Rok	Počet dlužníků	Úhrady pohledávek (v mil. Kč)	Objem nevymoženeých pohledávek (v mil. Kč)	Úspěšnost vymáhání (v %)
2008	11 456	26	72	37
2009	11 972	25	69	36
2010	11 846	26	66	39
2011	12 078	26	66	40
2012	9 915	26	66	39
2013	9 508	22	54	42

Zdroj: upraveno dle [35], [36], [37], [38], [39], [40]

Uhrazené pohledávky během let 2008 až 2013 se pohybovaly konstantně okolo 26 milionů Kč. Jelikož bylo v roce 2013 propuštěno více, než 400 dlužících vězňů na svobodu, klesly úhrady pohledávek o 2 miliony Kč. Na začátku období tvořil objem nevymoženeých pohledávek přes 70 milionů korun, v roce 2009 se pak snížil na 69 milionů a během let 2010, 2011 a 2012 zůstal konstantní na částce 66 milionů Kč. V roce 2013 opět vlivem amnestie klesly nevymoženeé pohledávky až na 54 mil. Kč, tyto pohledávky se následně staly pohledávkami za propuštěnými vězni. Celková úspěšnost vymáhání těchto pohledávek se během sledovaného období pohybovala okolo 38 %, přičemž tato hodnota dosahuje svého vrcholu v 2013.

Oproti pohledávkám za vězni v aktuálním stavu, jsou pohledávky za propuštěnými vězněnými osobami z výkonu trestu a vazby daleko hůře vymahatelné z důvodu nepříznivých sociálních a ekonomických poměrů dlužníků. Z tohoto důvodu tvoří podstatnou část celkových pohledávek Vězeňské služby, v roce 2013 tomu bylo 35 %.

Uhrazené pohledávky propuštěnými vězni se od počátku období postupně snižoval ze 14 mil. Kč až na 7 mil. Kč, analogicky s tím se snižoval objem nevymoženeých pohledávek i procento jejich úspěšného vymáhání z 3,3 % na 2 %. V roce 2013 proto vyhlásila Vězeňská služba v souladu s ustanoveními §§ 281-288 zákona č. 513/1991 Sb., o vymáhání pohledávek soudními exekutory. Tímto ustanovením bylo do dne účetní závěry za rok 2013 předáno k exekučnímu vymáhání celkem 980 dlužníků.

Tabulka 5: Pohledávky za propuštěnými osobami z VTOS

Rok	Počet dlužníků	Úhrady pohledávek	Objem nevymožitelných pohledávek (v mil. Kč)	Úspěšnost vymáhání (v %)
2008	32 232	14	428	3,30
2009	31 024	12	426	3,00
2010	36 914	11	428	3,00
2011	38 236	11	431	3,00
2012	34 678	10	349	3,00
2013	32 309	7	281	2,00

Zdroj: upraveno dle [35], [36], [37], [38], [39], [40]

Na základě výše uvedené analýzy se lze domnívat, že pohledávky za vězni, zejména za těmi propuštěnými, ovlivňují současnou situaci v oblasti financování českého vězeňství. Pokud by se podařilo vymocit například polovinu částky hodnoty pohledávek za propuštěnými vězni z roku 2013, VS by nepotřebovala čerpat finanční prostředky ze státního rozpočtu po dobu 17 let.

3.3.4 Hospodářská situace věznice Valdice

Stejně tak jako Vězeňská služba každoročně hospodáří se ztrátou, je tomu tak i u její organizační jednotky ve Valdicích. Věznice se musí potýkat s několika faktory, které tento stav ovlivňují. Jedním z nich je vysoký počet vězňů, kteří jsou do této věznice umisťováni, na konci roku 2014 si zde odpykávalo trest 819 vězňů. Je zřejmé, že s vyšší počtem odsouzených stoupají i náklady se zajištěním provozu věznice. Dalším faktorem je také stáří objektu, jelikož areál věznice jedním z nejstarších v ČR, vyžaduje neustálé modernizace a rekonstrukce.

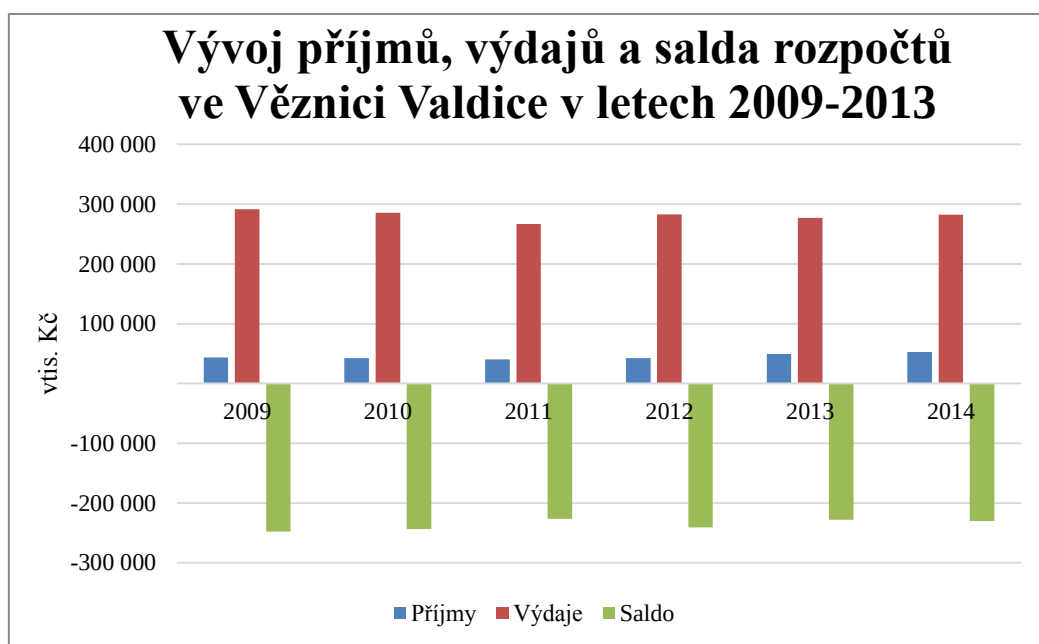
Příjmy se, jak je vidět na v tabulce č. 6 a na obrázku č. 4, během období 2009 až 2014 příliš neměnily. Do roku 2011 věznice vykazovala příjmy pouze z hlavní činnosti, v polovině roku 2012 jí byla Generálním ředitelstvím VS ČR vydána tzv. Zřizovací listina provozovny Střediska hospodářské činnosti, čímž věznice začala vykazovat příjmy také z hospodářské činnosti. Následně byla zahájena činnost provozovny SHČ v oblasti zpracování dřeva a výroba dřevěných výrobků. Činnost SHČ byla v témže roce rozšířena na povrchové úpravy a svařování kovů a zahájena spolupráce s dalšími dvěma firmami.

Tabulka 6: Vývoj příjmů, výdajů a salda rozpočtů Věznice Valdice (v tis. Kč)

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Příjmy	43 679	42 303	40 138	42 428	49 179	52 487
Výdaje	291 580	285 644	266 777	283 029	277 327	282 482
Saldo	-247 901	-243 341	-226 639	-240 601	-228 148	-229 995

Zdroj: upraveno dle [10]

Výdaje se v průběhu období měnily v důsledku měnících se výdajů na položkách platů, výdajů na jednotlivé druhy energií a výdajů souvisejících s modernizacemi. Důležitou roli zde hrály také restriktivní opatření nadřízeného orgánu nebo měnící se počty odsouzených.

Obrázek 4: Vývoj příjmů, výdajů a salda rozpočtů Věznice Valdice

Zdroj: upraveno dle [10]

Pro srovnání můžeme v tabulce č. 7 vidět, jak se věznice Valdice podílí na výdajích celé Vězeňské služby. Tento poměr se dlouhodobě pohybuje přes 3,5 %. Ačkoliv se může zdát tato hodnota jako zanedbatelná, musíme vzít v úvahu, že VS služba je tvořena 35 organizačními jednotkami. S přihlédnutím k tomuto faktu se dá podíl 3,5 % hodnotit jako nadprůměrný.

Tabulka 7: Podíl výdajů Věznice Valdice na výdajích VS

Rok	Výdaje Vězeňské služby (v mil. Kč)	Výdaje věznice Valdice (v mil. Kč)	Podíl výdajů věznice Valdice na výdajích Vězeňské služby (v %)
2009	8 324,19	291,58	3,50
2010	7 954,58	285,64	3,59
2011	7 573,41	266,78	3,52
2012	7 824,89	283,03	3,62
2013	7 914,00	277,33	3,50

Zdroj: upraveno dle [10]

3.4 Zaměstnávání a vzdělanost odsouzených

Problematika zaměstnávání a vzdělávání odsouzených patří k tzv. programu zacházení. Tyto programy umožňují odsouzeným podporovat jejich postoje a dovednosti, které jim po návratu z vězení pomohou se co nejdříve začlenit do společnosti, ale také vedou vězně k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin a naplňování účelu trestu. Program zacházení je zákonem č. 169/1999 Sb., Zákon o výkonu trestu odnětí svobody definován takto[42]:

K dosažení účelu výkonu trestu věznice stanoví pro každého odsouzeného program zacházení jako základní formu cílevědomého a komplexního působení, jehož cílem je připravit odsouzeného na soběstačný život v souladu se zákonem po propuštění z výkonu trestu. Součástí působení na odsouzeného jsou rovněž metody a formy práce zaměřené na oblast řešení důsledků a dopadů trestné činnosti na poškozeného. Program se nezpracovává v případech, kdy odsouzený má vykonat trest nebo jeho zbytek ve výměře nepřesahující 3 měsíce.

Kromě pracovních a vzdělávacích aktivit program zacházení zahrnuje také speciálně výchovné aktivity zájmové aktivity a utváření vnějších vztahů. Odsouzený si volí jednu z těchto navržených alternativ, v opačném případě mu je stanoven minimální program zacházení, jehož základ tvoří pracovní aktivity odpovídající zdravotnímu stavu odsouzeného.

3.4.1 Zaměstnávání odsouzených

Zaměstnávání vězňů je jednou z důležitých aktivit trestu odnětí svobody, která se stává v posledních letech, krom jiných, prioritou českého vězeňství. Na úvod je třeba říci, že je rozdíl mezi zaměstnáváním obviněných a odsouzených. Ten největší spočívá v tom, že odsouzení mají pracovní povinnost. Jelikož je zaměstnávání vězňů v době výkonu vazby spíše ojedinělou záležitostí, budeme se dále věnovat zaměstnáváním vězňů ve výkonu trestu odnětí svobody.

Podle zaměstnance věznice ve Valdicích je zaměstnávání vězňů velice individuální s ohledem na více aspektů, kterým se budeme zabývat později. Například ve Valdicích je situace celkem příznivá, jelikož je zde mnoho pracovních příležitostí pro vězně. Takový stav je v českých věznicích spíše ojedinělý. Dlouhodobý průměr zaměstnaných odsouzených, kteří jsou zařazení do evidence zaměstnávání, tedy jsou způsobilý k práci, se pohybuje zhruba kolem 60 %. Hlavní problém v zaměstnanosti odsouzených spočívá podle Koncepce českého vězeňství do roku 2015 ve skutečnosti, že většina práce schopných odsouzených nemá možnost pracovat.

Právní rámec problému

Hlavním právním předpisem v problematice zaměstnávání vězňů je zákon č. 169/1999 Sb., Zákon o výkonu trestu a odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, který říká [42]: *odsouzený, který byl zařazen do práce, je povinen pracovat, pokud je k práci zdravotně způsobilý*. Povinnost pracovat je tudíž v ČR součástí nepodmíněného trestu odnětí svobody. Věznice dále musí zajistit zařazování odsouzených do práce, která odpovídá jejich zdravotní způsobilosti zároveň s přihlédnutím k jejich odborným znalostem a dovednostem. Zákon v této souvislosti dále definuje zařazování odsouzených do práce, pracovní podmínky a postavení vězňů a jejich odměňování za práci.

Pracovní podmínky, pracovní doba a podmínky pro uložení přesčasové práce u odsouzených se řídí zvláštními právními předpisy vztahujícími se na zaměstnance v pracovním poměru. To výslovně stanoví zákon o VTOS, přičemž tento zákon dodává, že ředitel věznice může nařídít odsouzeným práci přesčas v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem. Tímto zvláštním právním předpisem, vztahujícím zaměstnaného odsouzeného, je v současnosti především zákoník práce.

Faktory ovlivňující zaměstnanost

Zaměstnanost odsouzených osob je determinována mnoha faktory. Zákon o výkonu trestu a odnětí svobody říká [42]: *věznice je povinna při zařazování odsouzených do práce přihlížet jednak k jejich zdravotní způsobilosti a dále také k jejich odborným znalostem a dovednostem*. V první řadě je tedy nutné přihlédnout ke zdravotnímu stavu odsouzeného. Jednak tedy není dostatek vhodných pracovních příležitostí, které by vězňové mohli využívat a jednak ani není dostatek vhodných vězňů, tedy vězňů s volným pohybem, kteří by tyto práce mohli vykonávat. Platí totiž, že čím přísnější režim je odsouzenému nařízen, tím je logicky obtížnější a nákladnější ho zaměstnat [2].

Další činitel, který ovlivňuje zaměstnanost odsouzených je prostorová profilace věznice, na které závisí to, zda budou vězni pracovat uvnitř areálu věznice nebo u jiného podnikatelského subjektu. Závisí také na regionu, ve kterém se věznice nachází. Obecně totiž můžeme říci, že vývoj zaměstnanosti vězňů se do jisté míry podobá zaměstnanosti ostatního obyvatelstva daného regionu [20].

Zájem soukromých podnikatelských subjektů je také pro zaměstnanost zásadní. V současné době zaznamenáváme zvyšující se zájem těchto subjektů zaměstnávat vězně, kteří jsou zdrojem levné pracovní síly.

Na základě řízeného rozhovoru se zaměstnancem VS záleží také na kategorii věznice a formě trestu, který si vězeň odpykává. Pro věznici je méně výhodné zaměstnávat odsouzené osoby mající kratší tresty, jelikož trvá nějaký čas, než se vězeň řádně zaškolí, což může být pro věznici spíše ztrátové.

Zařazování odsouzených do práce

V dnešní době existují čtyři druhy zaměstnávání odsouzených. Dle zákona o VTOS podmínky pro zaměstnávání odsouzených vytvářejí věznice buď v rámci svého provozu, vlastní výroby nebo podnikatelské činnosti, anebo smluvně u jiných subjektů. Odsouzení zařazení do denní formy studia jsou pro účely zákona posuzováni jako odsouzení zařazení do práce.

Zaměstnávání ve vnitřní režii věznice

V první formě zaměstnávání odsouzení vykonávají pracovní aktivity, které jsou spjaté se zabezpečením každodenního chodu věznice. Vězni vykonávají práci v rámci pracoviště, na kterém jsou zařazení. Jedná se například o činnosti v kuchyních, úklidy prostor, zámečnické a krejčovské práce.

Zaměstnávání v rámci vlastní podnikatelské činnosti

Zaměstnávání v rámci vlastní výroby nebo podnikatelské činnosti věznice realizuje prostřednictvím svého SHČ. V současné době je hospodářská činnost realizována u 19 z celkového počtu 34 organizačních jednotek Vězeňské služby. Z tabulky č. 8 vyplývá, že čistý zisk plynoucí věznicím ze své podnikatelské činnosti se od roku 2008 téměř zčtyřnásobil, přestože počet odsouzených, kteří pracovali v rámci středisek hospodářské činnosti, kolísal mezi 1 400 až 1 600. Tento fakt je zapříčiněn růstem zřizovaných provozoven středisek hospodářské činnosti, kdy v roce 2008 jej mělo zřízeno 14 organizačních jednotek

Vězeňské služby, v roce 2013 jich už bylo 19. Lze tedy říci, že zaměstnávání ve vnitřní režii je pro věznice ziskové a v budoucnosti by se měla věnovat pozornost budování dalších provozoven SHČ.

Tabulka 8: Srovnání počtu odsouzených na pracovištích SHČ a čistého zisku

Rok	Průměrný počet odsouzených zařazených na pracovištích SHČ	Čistý zisk SHČ (v Kč)
2008	1 522	3 715 000
2009	1 279	6 315 000
2010	1 425	5 114 000
2011	1 606	14 296 870
2012	1 528	15 176 820
2013	1 394	14 481 670

Zdroj: upraveno dle [34], [35], [36], [37], [38], [39], [40]

Výhodou tohoto systému je, že zisk plynoucí z podnikatelské činnosti věznice si může věznice ponechat a sama s ním disponovat. Naopak nevýhodou jsou náklady spojené se správou pracovišť SHČ a jejich administrativou

Smluvní zaměstnávání u jiných subjektů

Zařazení odsouzených do práce u jiných subjektů se uskutečňuje na základě smlouvy mezi věznicí a jiným subjektem. Tato smlouva stanoví podrobnější podmínky, za nichž budou odsouzení pracovat. K zaměstnání odsouzeného u jiného subjektu než věznice je třeba předchozího písemného souhlasu odsouzeného[13].

Tento způsob zaměstnávání se jeví do budoucnosti jako nejvíce perspektivní a mohl by částečně řešit problém nedostačujících pracovních míst pro vězně. Pro Vězeňskou službu je tato forma nejvýhodnější, jelikož práce probíhá v prostorech věznic nebo v prostorech, které si zajišťují samy spolupracující subjekty.

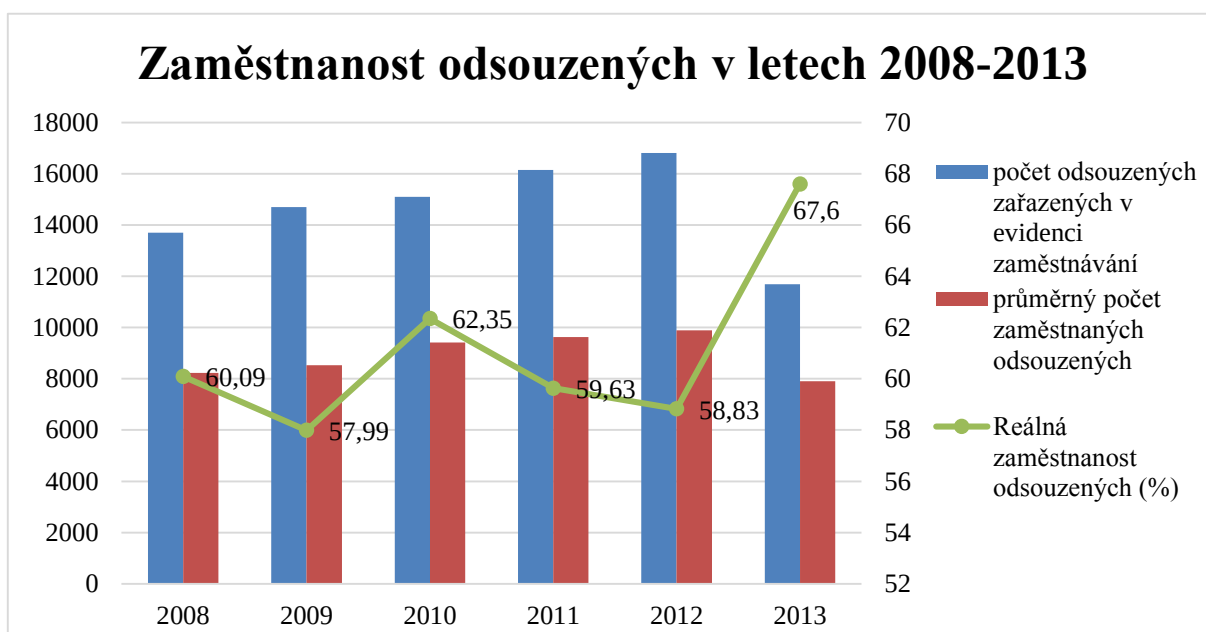
Situace zaměstnanosti odsouzených v letech 2008 až 2013

Ve sledovaném období vzrostla v průměru zaměstnanost odsouzených o 7, 51 %. K největšímu nárůstu došlo mezi lety 2012 a 2013, kdy v roce 2012 dosahovala reálná zaměstnanost 59 % v roce 2013 poté 68 %. Tento fakt byl zapříčiněn amnestií prezidenta České republiky na počátku roku 2013, kdy bylo propuštěno větší množství nezaměstnaných odsouzených než zaměstnaných, a tím došlo k procentuálnímu nárůstu zaměstnanosti a tento stav se udržel po celý rok 2013. V tomto ohledu byla amnestie dobrým krokem ke zvýšení zaměstnanosti odsouzených.

Tabulka 9: Vývoj zaměstnanosti odsouzených

Rok	Počet odsouzených zařazených v evidenci zaměstnávání	Průměrný počet zaměstnaných odsouzených	Reálná zaměstnanost odsouzených (v %)
2008	13 701	8 223	60,09
2009	14 701	8 525	57,99
2010	15 103	9 417	62,35
2011	16 151	9 630	59,63
2012	16 812	9 890	58,83
2013	11 688	7 901	67,60

Zdroj: upraveno dle [21], [22], [23], [24], [25], [26]

Obrázek 5: Vývoj zaměstnanosti odsouzených

Zdroj: upraveno dle [21], [22], [23], [24], [25], [26]

V současné době věznice zaměstnávají vězně především kvůli vězňům samotným, tedy aby si neodvykli brát práci jako součást běžného života. Pro věznici je v této oblasti zisk plynoucí ze zaměstnávání vězňů až druhotným cílem. Výše uvedené data však vypovídají, že každý rok stoupají zisky z provozu SHČ, které věznici zůstávají, což je dané především rostoucím počtem zřizovaných středisek v jednotlivých věznicích. Do budoucna by tedy zaměstnávání odsouzených prostřednictvím mohlo částečně řešit problém nedostatku financí v českém vězeňství.

3.4.2 Vzdělanost odsouzených

Již do chvíle, kdy si začíná odsouzený odpykávat trest odnětí svobody, je nutné jej začít připravovat na život po propuštění a toho lze dosáhnout zvyšováním jeho kvalifikace. Odsouzení je totiž během pobytu ve věznici zcela izolovaní od společnosti, tudíž pro ně může být návrat k původnímu životu velice složitý. Mnohdy se tak uchylují opět k trestné činnosti.

Jak již bylo řečeno, vzdělávání je jednou ze složek programu zacházení. Vzdělávání odsouzených se v podmínkách VTOS blíže věnuje vyhláška 345/1999 v § 36 a 46. Podle této vyhlášky, se vzděláváním odsouzených rozumí vzdělávání v rámci Středního odborného učiliště VS, vzdělání zajišťované oddělením výkonu vazby a VTOS nebo vzdělávání v korespondenčních kurzech a v síti základních, vyšších či vysokých škol[32]. Právo na vzdělání je v ČR právně ukotveno v čl. 33 Listiny základních svobod. Velmi důležitým zákonem upravujícím vzdělání je rovněž zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělání, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka 10: Srovnání odsouzených dle stupně dosaženého vzdělání

Stupeň dosaženého vzdělání	Stav k 31. 12. 2013			
	Muži	Ženy	Celkem	Celkem v %
Nezjištěno (cizinci), neuvedeno	120	11	131	0,92
Zvláštní škola	341	20	361	2,52
Bez základního vzdělání	33	15	48	0,34
Nedokončené základní	300	28	328	2,29
Základní vzdělání	5 894	383	6 277	43,89
Vyučení bez maturity	5 212	172	5 384	37,65
Vyučení s maturitou	342	13	55	2,48
Středoškolské vzdělání bez maturity	82	12	94	0,66
Středoškolské všeobecné vzdělání s maturitou	193	37	230	1,61
Středoškolské odborné vzdělání s maturitou	770	89	859	6,01
Vyšší odborné	10	4	14	0,10
Vysokoškolské vzdělání I. stupně (Bc.)	42	6	48	0,34
Vysokoškolské vzdělání II. stupně (Mgr., Ing.)	133	16	149	1,04
Vysokoškolské vzdělání III. stupně (doktorát)	19	4	23	0,16
Celkem	13 491	810	14 301	100,00

Zdroj: [26]

Častým problémem osob ve výkonu trestu odnětí svobody je jejich neúplné či nedostatečné vzdělání. Jak můžeme vidět v tabulce č. 10 a následně na obrázku č. 6, drtivá většina odsouzených má buď základní vzdělání, nebo vyučení bez maturity. Tito lidé nemají dostatečné zkušenosti a právě vyšší kvalifikace jim může po propuštění zajistit získání

zaměstnání. Z tohoto důvodu v českých věznicích zavedena například možnost dokončení základního vzdělání během výkonu trestu. Navazující vzdělání většinou zajišťují pracoviště středních odborných učilišť a učilišť, která jsou zřízena v prostorách věznic.

Obrázek 6: Srovnání odsouzených dle stupně dosaženého vzdělání k 31. 12. 2013

Zdroj: [26]

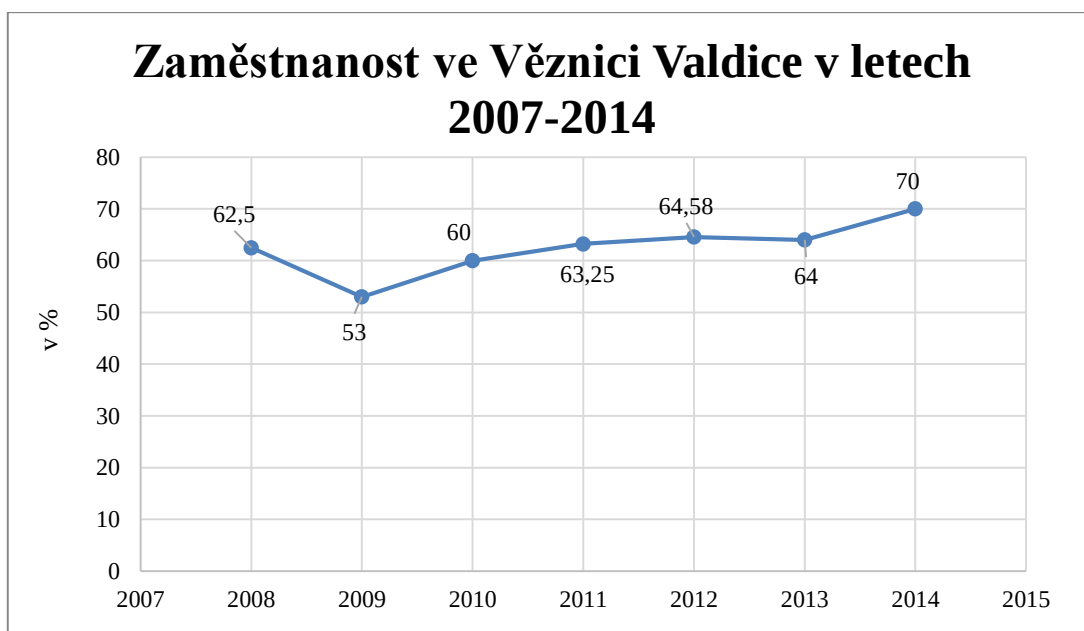
Zkušenosti mnoha vězněných se vzděláváním jsou často malé. Vězeňská služba by se proto měla soustředit na změnu negativního postoje vězňů ke vzdělávání. Trest odnětí svobody by tedy měl být především o nápravě odsouzeného a měl by mu přinést něco prospěšného.

Zaměstnávání a vzdělávání odsouzených ve Věznici Valdice

Situace v zaměstnávání a vzdělávání odsouzených je ve Valdicích celkem příznivá. Na takový stav působí řada faktorů jako je například ten, že do věznice ve Valdicích, která je využívána jako věznice se zvýšenou ostrahou, jsou umístováni vězni, kteří si odpykávají dlouhodobé tresty. U těchto vězňů se věznicím i cizím subjektů více vyplatí je zaměstnat, jelikož každý

vězeň musí být řádně zaškolen, což může v některých případech trvat i několik týdnů, v závislosti na pracovních zkušenostech odsouzeného. Dalším faktorem působící na zaměstnanost. V případě vzdělávání, musí iniciativa vzejít především ze strany odsouzeného, který tímto způsobem vyplňuje volný čas při odpykávání svého trestu[20].

Odsouzení mohou být ve věznici zaměstnáni v rámci vnitřních provozů věznice, prostřednictvím cizích subjektů na základě Smlouvy o zařazení odsouzených do práce a to pouze v areálu věznice nebo prostřednictvím SHČ Věznice Valdice. Vězni jsou v rámci vnitřního provozu věznice zařazováni na pracoviště: kuchyň vězeňská, kuchyň závodní, prádelna, intendantní sklady, zámečnická a truhlářská dílna. Pokud jsou vězni zařazení do typu věznice dozor, pak jsou zaměstnáni jak v objektu věznice, tak i na práce vně - úklidové práce v okolí věznice, kulturního domu apod. Odsouzení zařazení do typu věznice ostraha a zvýšená ostraha pracují pouze v objektu věznice.

Obrázek 7: Vývoj zaměstnanosti ve Věznici Valdice

Upraveno dle: [10]

Zaměstnanost, do které se započítávají i vězni ve vzdělávacích programech, dosahovala na počátku období 62 %, tato hodnota se v následujícím roce snížila o 9 %. Pokles byl způsoben rušením několika pracovišť. Od roku 2009 až do konce sledovaného období se průměrná zaměstnanost v průměru meziročně zvyšovala o 4 %. Na konci roku 2013 dosahovala zaměstnanost 70 %, což je ve VS nad průměrnou hodnotu.

3.5 Bezpečnost

Smyslem vězeňství je v první řadě potrestat viníka nějakého trestného činu a umístit jej do vězeňského zařízení, aby nebyl nebezpečný ostatním lidem. Pod pojmem bezpečnost můžeme také chápat bezpečnost vězeňského personálu před vězni a v poslední řadě bezpečnost samotných vězňů ve vztahu k ostatním vězňům i ve vztahu k personálu. Bezpečnost je proto hlavním atributem vězeňství.

Pouze v bezpečné věznici lze zajistit důstojný život, práci a humánní zacházení s vězněnými osobami. Zajištění bezpečnosti a bezpečí je důležitým předpokladem ke kvalitnímu provádění programů zacházení a dalších aktivit [12].

Prioritou vězeňské a justiční stráže je posun k posílení bezpečnosti střežených objektů Vězeňské služby, v budovách soudů, státních zastupitelství, Ministerstva spravedlnosti ČR a jiných místech jejich činností. Mezi neméně důležité úkoly v gesci odboru vězeňské a justiční stráže je nutno zahrnout především zajištění bezpečné realizace všech druhů eskort a minimalizace průniků nebezpečných a nepovolených předmětů do střežených objektů [39].

Vnitřní a vnější bezpečnost

Bezpečnost vězeňských zařízení můžeme rozdělit na vnější a vnitřní. Pod pojmem vnější bezpečnost se rozumí účinné střežení obvodu věznic, vstupu a vjezdů, zamezení průniku nedovolených a nebezpečných předmětů a bezpečné provádění eskort. Řadíme sem také bezpečnostní opatření proti útokům z vnějšku věznic s cílem osvobodit zájmové vězně. Zvláštní součástí bezpečnostního systému je zajištění bezpečnosti justičních objektů činností místní jednotky justiční stráže.(koncepce) Pro vězněné osoby jsou stanoveny povinnosti směřující k zajištění vnitřní bezpečnosti v základní rovině upraveny v ZVTOS, ZVV a ve vnitřním řádu věznice. Ve smyslu zabezpečení účelu výkonu trestu jsou omezena některá práva a svobody. Jedná se zejména o právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, právo na svobodu pohybu a pobytu, právo na zachování listovního tajemství a tajemství jiných písemností. Po dobu výkonu trestu odsouzeným nepřísluší právo na stávku, výkon práva sdružovat se ve spolcích, zakládat odborové organizace apod. [13].

Technická a organizační opatření realizovaná v rámci vnitřní bezpečnosti jsou nedílnou a nezastupitelnou součástí bezpečnostního systému. Vedle technických prvků, jakými jsou vnitřní signalizace, komunikační prostředky, detekční zařízení apod., je to především uplatňování zásad dynamické bezpečnosti a aktivní tvorba pozitivního sociálního klimatu ve

věznici. Svou úlohu přitom má též dodržování zásad morálního kodexu zaměstnance vězeňské služby a prvků uvedených v protikorupčním programu [12].

Současný stav

Bezpečnostní situaci v českých věznicích lze z dlouhodobého hlediska považovat za relativně stabilizovanou. Její úroveň je v jednotlivých zařízeních různá, stejně jako je různá úroveň technického vybavení a stavební dispozice těchto zařízení. V období posledních deseti let se podařilo významně vylepšit technické zabezpečení řady objektů. Platí to o stavebně technickém zabezpečení střežení obvodů věznic, o střežení vstupů a vjezdů, o vnitřní signalizaci a prvcích komunikačních. Řada věznic je vybavena detekčními rámy, rentgeny i perimetrickou ochranou. Některé věznice jsou ale stavebně i technicky velmi zastaralé. České vězeňství vyřešilo řadu závažných mimořádných událostí krizových situací. Zabývalo se aktivitami organizovaného zločinu a hromadnými vystoupeními vězňů a v návaznosti na to byla přijata některá opatření, jako např. vybavení a vycvičení příslušníků pro služební zákrok [12].

Hlavním problémem, jako tomu je u jiných problémů českého vězeňství, je především nedostatek finančních prostředků, které přímo ovlivňuje bezpečnostní situaci věznic a vazebních věznic z pohledu ohrožené funkčnosti budovy, jejich zařízení a dalších součástí potřebných k zajištění chodu vězeňství[5]. V návaznosti na to české vězeňství opakovaně čelí hromadným projevům nespokojenosti, jakými jsou například pasivní odmítání stravy, odmítání podříditi se režimu, dochází také k ničení vybavení věznic, které má charakter vězeňské vzpoury. Zajištění bezpečnosti v českých věznicích vychází z Koncepce bezpečnosti Vězeňské služby České republiky.

Pozornost by se měla věnovat i zdaleka nedůležitým prvkům bezpečnosti jako je například zajištění vhodné výstroje zaměstnanců. Příkladem můžou být pohodlné boty, v kterých dozorcí tráví mnoho hodin, dále oblečení z příjemných materiálů, ale i stravování či vytápění. Tyto a mnoho dalších prvků přispívá k co nejlepšímu výkonu pracovníků VS [20].

I přesto, že je české vězeňství dlouhodobě podfinancované a VS musí pracovat pod velkým tlakem, tak se jí daří udržovat pořádek a pracovat efektivně, což je více než obdivuhodné, když vezme v potaz i to jak nedostatečně jsou zaměstnanci a příslušníci VS ohodnocováni v porovnání s policisty či hasiči [28].

K útěkům z věznic a celkově k mimořádným událostem dochází zcela výjimečně. Jak vyplývá z tabulky č. 11 níže, mezi lety 2008 až 2013 byly zaznamenány 4 útoky. Naopak VS musí poměrně často čelit hromadným nepokojům, kterých bylo nejvíce v roce 2008, celkem 369. Výjimkou není ani odmítání stravy vězňenými osobami, kdy ve sledovaném období došlo celkem k 92 případům této mimořádné události. Neupravená tabulka je součástí přílohy B.

Tabulka 11: Mimořádné události vězňených osob

Mimořádné události		2008	2009	2010	2011	2012	2013
Útěk ze střežených věznic	obvinění						
	odsouzení	3		1			
Odchod z nestřežených věznic	odsouzení	1	2	1	2	2	1
Celkem		4	2	2	2	2	1
Zneužití volného pobytu mimo věznici z nestřežených pracovišť	obvinění						
	odsouzení	19	4	20	8	6	9
Celkem		19	4	20	8	6	9
Zneužití volného pobytu mimo věznici při opuštění věznice	obvinění						
	odsouzení	1		3	4	12	3
Celkem		1		3	4	12	3
Nenavrácení se z přerušení výkonu trestu	obvinění						
	odsouzení	3	5	5	6	4	3
Celkem		3	5	5	6	4	3
Sebevražda	obvinění	7	6	3	6	11	3
	odsouzení	6	7	8	3	4	4
Celkem		13	13	11	9	15	7
Hladovka	obvinění	3	2	3	2	1	2
	odsouzení	18	16	16	16	5	8
Celkem		21	18	19	18	6	10
Hromadné nepokoje	obvinění						240
	odsouzení	369	176	71	44	73	
Celkem		369	176	71	44	73	240
Napadení příslušníka a občanského zaměstnance VS ČR	obvinění	10	11	16	8	3	7
	odsouzení	30	17	21	20	29	19
Celkem		40	28	37	28	32	26

Zdroj: upraveno dle [26]

V neposlední řadě se bezpečnost odvíjí také od personálního zajištění věznic. Podle evropských standardů by měl připadat jeden kvalifikovaný příslušník VS na 2 vězněné osoby, což znamená soustavně zvyšovat stavy pracovníků věznic. S tím souvisí i rostoucí nároky na materiální zabezpečení, jako je hospodářské zajištění věznic, náklady na stravu vězňených aj.[17]. Jak můžeme vidět v tabulce č 11, tento předpoklad se většinou daří naplňovat. Optimální hodnota byla překročena ve sledovaném období v roce 2009 a od této doby

zaznamenáváme nárůst této hodnoty, což bylo zapříčiněno neustálým nárůstem počtu vězňů. V roce 2013 následkem amnestie prezidenta došlo opět k poklesu na hodnotu 1,54.

Tabulka 12: Počet vězňů připadajících na jednoho zaměstnance VS

Rok	Počet vězňů připadajících na jednoho zaměstnance Vězeňské služby
2003	1,61
2004	1,73
2005	1,81
2006	1,74
2007	1,80
2008	1,95
2009	2,02
2010	2,08
2011	2,17
2012	2,12
2013	1,54

Zdroj: upraveno dle [21], [22], [26], [24], [25], [23]

V tabulce č. 12 je zaznamenán vývoj počtu vězňů připadajících na všechny zaměstnance, tedy jak občanští zaměstnanci, tak příslušníci VS. Výše uvedený poměr je zkreslen počtem občanských zaměstnanců, kteří mají obvykle na starost administrativu, což znamená, že se nepodílejí na zajišťování pořádku a bezpečnosti v areálech věznic, v tabulce č. 13 je proto uveden poměr vězňů připadajících na jednoho příslušníka VS. Jestliže z celkového počtu personálu odečteme občanské zaměstnance, zjistíme, že poměr vězňů připadajících na jednoho příslušníka VS se zvýšil. Od roku 2003 se meziroční poměr převážně zvyšoval až do konce sledovaného období, kdy se tato hodnota snížila na 2,47. Příčinou tohoto poklesu je amnestie prezidenta, jelikož se snížil počet vězňů, kdežto počet příslušníků VS se nezměnil.

Tabulka 13: Počet vězňů připadajících na jednoho příslušníka VS

Rok	Počet vězňů připadajících na jednoho příslušníka Vězeňské služby
2003	2,66
2004	2,82
2005	2,94
2006	2,77
2007	2,88
2008	3,16
2009	3,22
2010	3,32
2011	3,46
2012	3,26
2013	2,47

Zdroj: upraveno dle [21], [22], [26], [24], [25], [23]

Bezpečnost ve Věznici Valdice

Současný stav ve věznici nelze hodnotit, jelikož nejsou k dispozici data, která by tuto problematiku popisovala. Na základě řízeného rozhovoru se však dá tvrdit, že bylo zapotřebí nákup nové techniky, která by zvyšovala bezpečnost ve věznici.

3.6 Přeplněnost kapacity věznic

Přeplněnost českých věznic je dlouhodobým a velmi diskutovaným problémem, který úzce souvisí s efektivností výkonu vazby a trestu odnětí svobody. Tento problém se týká jak vazebních věznic, tak věznic pro výkon trestu odnětí svobody, kdy situace je ve věznicích trestu odnětí svobody horší. Podle Českého helsinského výboru nejsou podmínky ve vazebních věznicích ideální. Podle něj nemají věznice dostatek peněz, a proto nemají důstojné materiální podmínky. Odborníci z výboru navštívili šest vazebních věznic a nejvíce kritizovali tamější materiální zázemí [3].

Faktory ovlivňující ubytovací kapacitu

Ubytování vězňů je determinováno jednak špatnou finanční ve vězeňství, jednak náporom odsouzených a obviněných ve vazbě. Dle názorů odborníků je vhodnější celový systém, ve většině věznic v ČR ale přetrvává kolektivní způsob ubytování. Vězeňská služba může jen stěží eliminovat vzájemný negativní vliv mezi vězni. Umisťování vězňů, popřípadě jejich přeřazování, provádí Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky tak, aby respektovalo výrok soudu o druhu trestu a způsob jeho výkonu, tedy typ věznice. Snaží se však přihlídnout k tomu, o jak narušeného jedince jde, jaké je rodinné zázemí odsouzeného,

jeho odborná kvalifikace. Nutné je například oddělovat i vězně kuřáky od nekuřáků, recidivisty od odsouzených, kteří si odpykávají trest poprvé, oddělení jsou i vězni podle váhové kategorie apod.

Přeplněnost ovlivňuje celkovou kvalitu života ve vězení, má za důsledek stísněné, mnohdy nehygienické ubytování, zvyšuje se s ní napětí a výskyt násilného jednání. Má dopad také na uskutečňování aktivit mimo celu. Do značné míry je jejím důsledkem také ztížená kontrola vězeňskou službou [5].

Právní úprava problému

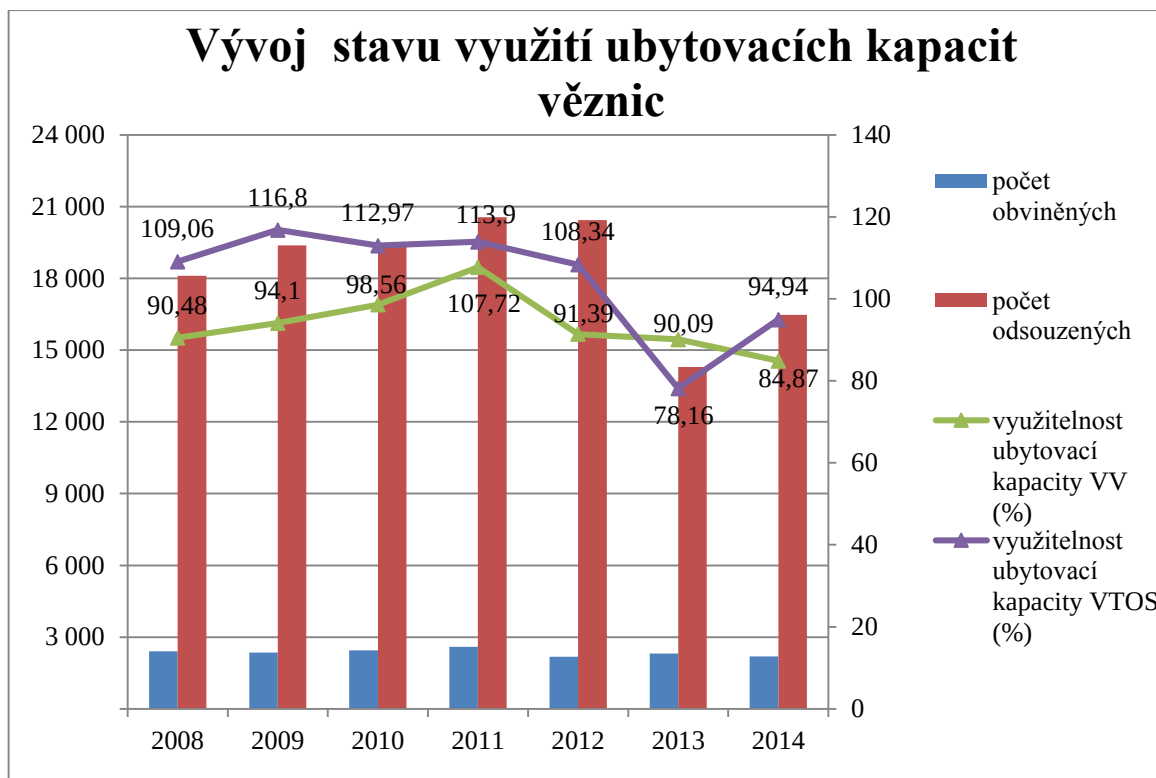
Podle Rady Evropy by měl připadat na jednu vězněnou osobu prostor 6 m², této hodnoty se však v českých zemích nepodařilo prozatím dosáhnout. Standardem v České republice jsou 4 m² na osobu, ovšem i této hodnoty nedosahují všechny věznice, například ve věznici Valdice je dosahováno spíše 3 m² na osobu [20]. Tento cíl je ovlivněn více faktory - vězeňskou architekturou, nedostatkem investic vězeňství, nedostatečným využíváním alternativních trestů a jiné.

Ubytovací kapacita připadající na jednoho vězně je upravena v České republice vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. v § 17 odst. 6 tak, že [32]:

V ubytovací místnosti určené pro ubytování více odsouzených musí na jednoho odsouzeného připadat ubytovací plocha nejméně 4 m². Cela nebo ložnice určená k ubytování pouze jedné osoby nesmí mít ubytovací plochu menší než 6 m². Umístit odsouzeného do ubytovací místnosti určené pro ubytování více odsouzených, v níž na něho připadne ubytovací plocha menší než 4 m², lze pouze tehdy, jestliže celkový počet odsouzených vykonávajících trest ve věznicih téhož základního typu v rámci republiky překročí kapacitu věznic stanovenou tak, aby na jednoho odsouzeného připadala ubytovací plocha alespoň 4 m².

Situace mezi lety 2008 a 2013

Od roku 2008 se postupně zvyšoval počet odsouzených a s ním stoupala i využitelnost ubytovacích kapacit. Ve sledovaném období byla situace nejkritičtější v letech 2009, kdy kapacita byla převyšena o 16 %, a počet vězňů přesáhl 22 000. Tento počet byl nejvyšší od roku 2000. V průměru byla kapacita věznic využívána mezi lety 2008 a 2009 ve vazebních věznicih na 93 % a ve věznicih trestu odnětí svobody na 104 %, což znamená, že se v těchto letech kapacita využívala na 99 %.

Obrázek 8: Stav využití ubytovacích kapacit

Zdroj: upraveno dle [21], [22], [26], [24], [25], [23]

Jak vyplývá z obrázku č. 8, v roce 2013 došlo k výraznému snížení využitelnosti českých věznic, tento fakt zapříčinila amnestie prezidenta republiky. Celkem bylo během tohoto roku propuštěno 6 471 vězňů. Více než čtvrtina z toho počtu se do vězení vrátila, i proto se chystá vedení Vězeňské služby otevírat další objekty, které byly po amnestii uzavřeny a zakonzervovány, a to celkem pro 800 vězňů. Otevření věznic si ale žádá finanční prostředky, a to z rezervního fondu Vězeňské služby, které ovšem nebudou stačit[29].

Amnestie vyřešila v daném roce nedostatek financí, kdy zbylé prostředky přidělené ze státního rozpočtu, mohla Vězeňská služba využít v jiných oblastech, jako například[39]:

- v obnově vozového parku,
- v obnově a dovybavení majetkem v oblasti informatiky,
- pořízení prostředků sloužících k detekci osob a předmětů,
- pořízení zdravotnického vybavení,
- rekonstrukce výtahů,
- zvýšení vnitřní bezpečnosti věznic,
- ekologické projekty.

Toto opáření bylo bohužel jen krátkodobým řešením, jelikož v současné době se vězeňství potýká opět s nedostatkem financí.

Stav využití ubytovacích kapacit Věznice Valdice

S přeplněností své kapacity se potýkala i věznice ve Valdicích. Jak vyplývá z tabulky č. 14, počet ubytovacích míst se během prvních pěti let sledovaného období neměnil, naopak rostl počet odsouzených a tím i využitelnost kapacity věznice. Od roku 2008 procento využitelnosti rostlo meziročně v průměru o 1,5 % až do roku 2012, kdy využitelnost dosáhla se 108,42 % svého vrcholu. V roce 2013 se vlivem amnestie prezidenta využitelnost snížila na 83 %, což oproti roku 2012 znamená pokles o 25 %.

Tabulka 14: Stav využití ubytovacích kapacit ve Věznici Valdice

Rok	Počet ubytovacích míst	Počet odsouzených	Využitelnost kapacity (v %)
2008	1 092	1 103	102,41
2009	1 092	1 157	105,43
2010	1 092	1 151	105,40
2011	1 092	1 171	107,23
2012	1 092	1 184	108,42
2013	1 097	910	82,95

Zdroj: upraveno dle[10]

4 NÁVRHY A DOPORUČENÍ

Tato kapitola předkládá návrhy a doporučení, která by mohla vyřešit problémy českého vězeňství, jež byly popsány v předchozích kapitolách. Návrhy a doporučení jsou rozděleny v rámci jednotlivých oblastí.

Ekonomika

Hospodářská situace VS nejvíce závisí na objemu přidělovaných finančních prostředků ze SR. Při pohledu na schválené rozpočty za poslední roky je k zamyšlení jakým způsobem rozděluje MS finance mezi justiční a vězeňskou část. V roce 2014 byly na základě zákona č. 475/2013 Sb., o státním rozpočtu stanoveny výdaje na justiční část celkem na 13, 978 mld. Kč, z čehož šlo 4,652 mld. Kč na platy soudců a státní zastupitelů. Výdaje na vězeňskou část byly v tomto roce určeny na 8,142 mld. Kč. Jedním z řešení nedostatku financí v českém vězeňství by dle porovnání těchto částek mohlo být přerozdělení finančních zdrojů, kdy snížením platů soudců a státních zastupitelů by se mohly navýšit finanční prostředky na vězeňství.

Vězeňské službě by s vymáháním pohledávek vůči vězňům mohlo pomoci zavedení tzv. sanačního fondu, které by zároveň řešilo problém recidivy vězňů, kteří se často po výkonu trestu ocitají v dluhové pasti. Ministerstvo spravedlnosti na konci roku 2008 odstartovalo projekt na podobném principu s názvem Sanace dluhů. Inspiraci čerpal projekt ve Švýcarsku, kde efektivní řešení předluženosti pachatelů trestných činů úspěšně funguje již 30 let [11].

Celý průběh sanace bude probíhat tak, že si pracovníci Probační a mediační služby vytipují podmíněně propuštěné, nad kterými dohlíží. Vybraní klienti budou muset ve zkušební lhůtě dokázat, že mají vůli řešit zadluženost a jsou schopni část dluhů splatit. S věřiteli mezi tím zahájíme jednání a podle možností dlužníka jim nabídneme částku, kterou je schopen klient splatit. Podle našich odhadů to bude v průměru 25 procent z celkové částky dluhů. Pokud budou věřitelé souhlasit, peníze jim okamžitě a jednorázově vyplatíme z fondu sanace dluhů. Podmíněně propuštěný pak bude částku splácet po tři roky bezúročně zpět do sanačního fondu [27].

Zaměstnávání a vzdělávání odsouzených

Z analýzy současné stavu zaměstnávání odsouzených v kapitole vyplývá, že dlouhodobě je zaměstnáno 60 % vězňů, kteří jsou schopni pracovat, pro zbylých 40 % chybí pracovní místa nebo jim chybí motivace pracovat. Problém související s nízkým počtem pracovních míst pro

odsouzené by se mohl částečně vyřešit zvýšením zadávání veřejných zakázek do vězeňství. (rozhovor) V ČR ovšem chybí podpora ze strany státu, jelikož zde není žádným právním předpisem stanoveno, jaká část veřejných zakázek by měla být do této oblasti zadána. Iniciativa by v takovém případě musela vzejít od vlády, čímž by měla Vězeňská služba legislativně zabezpečená pracovní místa pro vězně. Snaha o zavedení podobného opatření již v minulosti přišla od bývalé ministryně spravedlnosti Heleny Válkové, která chtěla vypracováním dokumentu s názvem Východiska a záměry nové koncepce vězeňství posílit nezávislost organizačních jednotek VS v zadávání veřejných zakázek malého rozsahu [1].

Některým odsouzeným, pro které jsou pracovní místa volná, chybí motivace pracovat a to zejména kvůli nízkému platovému ohodnocení. U tohoto problému opět narážíme na špatnou právní úpravu. Významným aspektem v tomto směru je regulace odměny za práci dle nařízení vlády č. 365/1999 Sb., podle kterého v první skupině zařazení dle odborné kvalifikace činí odměna za práci minimálně 4 500 Kč. Je tedy zřejmé, že pro mnoho odsouzených je tato částka spíše demotivující. V tomto ohledu by bylo vhodné upravit dosavadní minimální výši odměny a tím zvýšit zájem vězňů pracovat.

Bezpečnost

S odkazem na řízený rozhovor, záleží zajištění bezpečnosti zejména na poskytnutých finančních prostředcích Vězeňské službě. Jak vyplývá z tabulek č. 12 a 13, zajištění bezpečnosti personálem VS je na dobré úrovni. To dokládá i výrok bývalého ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila, který hodnotí práci VS jako obdivuhodnou, vzhledem k omezeným finančním prostředkům, přeplněnosti a ohodnocování personálu v porovnání s odměňováním hasičů či policistů [28]. Lze konstatovat, že v této oblasti dosahuje VS svého maxima. Pozornost by se měla ubírat spíše k navyšování finančních prostředků jdoucích ze státního rozpočtu na vězeňství.

Přeplněnost

Jedno z východisek, které by mohlo vyřešit problém přeplněnosti kapacit, je výstavba nových areálů věznic. Toto řešení sebou ale přináší úskalí ve formě vysokých nákladů spojených s výstavbou a jejich dalším provozem. Základním problémem, který souvisí s rozšiřováním kapacity, je především to, že nijak neřeší příčinu přeplněnosti a to vysoký počet vězněných osob.

Pozornost při hledání řešení problému přeplněnosti českých věznic by se měla ubírat směrem ke snižování počtu vězňů. Způsob, jak se s tím vypořádat, tkví v ukládání alternativních forem trestu. Válková vidí příčinu rostoucího počtu vězněných osob i v tom, že je soudy odsuzují k nepodmíněným trestům. Překážkou tu je konzervatismus soudců při ukládání alternativních trestů, přestože tato forma trestů je využívána ve většině států západní Evropy [18]. Je zde tedy na Justiční akademii, aby více v rámci specializovaných školení ukazovala možnosti alternativních sankcí.

Jednou z forem alternativních trestů je trest domácího vězení, který vstoupil v účinnost začátkem roku 2010. V trestním zákoníku je uveden jako druhý nejpřísnější trest, jenž spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a ostatních dnech v době stanovené soudem [30]. Začátkem tohoto roku byl oznámen Probační a mediační službou tendr na elektronické náramky, které budou sloužit k hlídání vězňů, kteří si odpykávají nižší tresty nebo jsou ve vazbě kvůli méně závažným trestným činům, v provozu by elektronické náramky měly být od začátku roku 2016 [29]. Tato alternativa sebou přináší také výhodu v tom, že by zde odpadla povinnost probačních a mediačních úředníků provádět náhodné kontroly vězňů v jejich obydlí. Místopředseda pražského městského soudu Jan Kadlec je k zavedení elektronického monitoringu skeptický, jelikož by se týkalo několika stovek vězňů, což je vzhledem k celkovému počtu vězňů zanedbatelné. Je ale třeba vzít v úvahu, že tato forma trestu je v ČR nová a pokud se osvědčí, počet vězňů odsouzených tímto způsobem by mohl v budoucnosti narůstat.

Problém přeplněnosti by mohla z části vyřešit projekt Public Private Partnership, který uplatňuje princip spolupráce se soukromým sektorem. Tuto vizi již řeší Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015. Cestou Public Private Partnership měl být řešen projekt areálu věznice s dohledem a ostrahou v Rapoticích o kapacitě 500 míst. Plán byl ovšem vládou přehodnocen a nakonec zcela zastaven.

Ostatní navrhovaná řešení

Penologický výzkum

Jako veliký nedostatek českého vězeňství se zde jeví absence, resp. zrušení penologického výzkumu. České vězeňství v současné době nedisponuje žádným teoretickým pracovištěm, je tedy nutné vycházet z vlastní praxe, teoretických výstupů dílčích výzkumů Institutu pro kriminologii a sociální prevenci a zahraničních zkušeností [12].

V roce 1968 bylo vězeňství převedeno z působnosti ministerstva vnitra do kompetence národních ministerstev spravedlnosti (českého a slovenského). V rámci reformy vězeňství začal rozvíjet svojí činnost Výzkumný ústav penologický se sídlem v Praze, který se zabýval studiem osobnosti vězněného pachatele a možnosti jeho nápravy. Na počátku 80. let vyvrcholila ve vězeňství normalizační opatření, což se projevilo zrušením Výzkumného ústavu penologické a úpadkem rozvíjené odbornosti [20].

Bývalá ministryně Helena Válková vidí absenci penologického výzkumu jako mezeru v českém vězeňství. Toto tvrzení je zajímavé především s ohledem na úkoly Vězeňské služby ČR, která podle zákona 555/1992 Sb. má povinnost provádět penologický výzkum (ideálně řízený Generálním ředitelstvím VS).

V České republice existuje výzkum kriminologický, který zkoumá příčiny kriminality, projevy, prevenci, ale speciální penologický zde chybí. V rámci vězeňské reformy je v plánu založit i středisko penologického výzkumu. Aby ale bylo skutečně nezávislé, nemůže být pod Ministerstvem spravedlnosti nebo u vězeňství. Toto středisko by mělo monitorovat nezávislost u zaváděných nebo zkoušených programů a kriticky vyhodnocovat zda to, co výzkumníci chtěli, skutečně funguje a má výsledky [6].

Hlavní příčinou neexistence penologického střediska je nedostatek finančních prostředků. Prvotní fáze realizace tohoto výzkumu by samozřejmě vyžadovala nemalé částky na jeho zprovoznění, ovšem z dlouhodobého pohledu by takové zavedení ušetřilo výdaje, které Ministerstvo spravedlnosti zbytečně vynakládá na opatření, která ve skutečnosti nefungují.

Osamostatnění organizačních jednotek VS

Vězeňské službě by na základě řízeného rozhovoru pomohlo zrušení jednotného identifikačního čísla, pod kterým fungují všechny organizační jednotky VS, výrazně by se tím snížila náročnost administrativy, jelikož zaměstnanci jsou pod neustálým tlakem včasného vyřizování jednotlivých dokumentů, které je třeba zasílat ke zpracování na Generální ředitelství. Pro ředitele je v tomto směru ztížené veškeré rozhodování, jelikož mají značně omezené kompetence.

ZÁVĚR

Současná situace vězeňství v České republice je odrazem společnosti a trestní politiky, která je v naší zemi zavedena. Přestože se prezentujeme jako vyspělý demokratický stát, náš vězeňský systém se potýká s nemalými problémy. Největším problémem, který vyplývá z výsledků bakalářské práce, je nedostatek finančních prostředků plynoucích ze státního rozpočtu Vězeňské služby. Od tohoto nedostatku se poté odvíjí mnoha dalším problémů, se kterými se vězeňství potýká již dlouhá léta.

Jelikož tato problematika je velice obsáhlá, byly vybrány jen ty nejvýznamnější problémy. První část práce byla věnována historickému vývoji vězeňství u nás, další kapitola se zabývala představitelem vězeňství, který vykonává vězeňství, a to Vězeňskou službou. Třetí kapitola měla za úkol na základě řízených rozhovorů s pracovníky Vězeňské služby analyzovat vybrané problémy vězeňství. Poslední část práce obsahovala návrhy a doporučení pro řešení problémů. Všechny problémy byly analyzovány na uvedeném příkladu ve Věznici Valdice.

Ekonomika Vězeňské služby je v současnosti kritická. Prostředky státního rozpočtu plynoucí do vězeňství jsou omezené, čímž je do značné míry omezen správný chod Vězeňské služby. Vězeňská služba proto každoročně hospodáří se schodem v řádech miliard korun. Tento problém krátkodobě vyřešila amnestie prezidenta republiky, jelikož zbylé finanční prostředky, které by VS jinak využila na financování nákladů souvisejících s ubytováním vězňů, mohla využít pro modernizaci vězeňský areálů a jejich zařízení. Nejproblematictější oblastí jsou pohledávky za vězni, které VS službě vznikají nehrazením nákladů, jež by měly být vězni uhrazeny. V roce 2013 dlužili propuštění vězni a vězni v aktuálním stavu přes 280 miliard Kč, což je v porovnání s ročním rozpočtem pro vězeňství 8 miliard Kč opravdu značná částka.

Zaměstnávání odsouzených se v posledních letech stává pro Vězeňskou službu jednou z jejích hlavních priorit. V rámci podnikatelské činnosti jednotlivých věznic a spolupráce se soukromými subjekty se daří zaměstnávat více odsouzených. V roce 2013 dosáhla zaměstnanost téměř 70 %, což v porovnání s ostatními roky nejvyšší hodnota. Tento stav by však ovlivněn amnestií prezidenta republiky, jelikož bylo na svobodu propuštěno více vězňů, kteří byli v době výkonu trestu nezaměstnání, než vězňů, kteří v té době pracovali. Poměrně vysoká zaměstnanost se odráží na příznivější situaci v oblasti zaměstnávání, jelikož z podnikatelské činnosti v rámci středisek hospodářské činnosti a spolupráce se soukromými

subjekty, se daří Vězeňské službě realizovat zisk, který může využít na nedostačující finanční prostředky plynoucí ze státního rozpočtu.

V oblasti bezpečnosti je těžko prokazatelné, že je vězeňství podfinancované, jelikož každý vězeňský areál je v jiném stavu, ale dá se předpokládat vzhledem k tomu, že většina věznic je situována do starých někdy i historických objektů, že bezpečnostní prvky jsou mnohdy nedostačující. Co se týká personálního zajištění bezpečnosti pracovníky Vězeňské služby, je dostačující, jelikož je zde splněn předpoklad, že na jednoho pracovníka by měli připadat dva vězni. Díky tomuto předpokladu dokáže personál zvládat mimořádné události, které nastanou během roku ve věznicích, ke kterým patří například útoky, hladovky, či veřejné nepokoje.

Přeplněnost věznic úzce souvisí s problémem nedostatku financí, jelikož Vězeňské službě s vysokým počtem vězňů rostou i průměrné náklady na jednoho vězně. V roce 2013 činily náklady na jednoho vězně přes 1300 Kč, přičemž vězeň je povinen hradit maximálně 1500 Kč měsíčně. Každý vězeň přijatý do výkonu trestu odnětí svobody či do výkonu vazby je tedy pro Vězeňskou službu dalším výdajem, který zatěžuje celý systém vězeňství. V tomto ohledu byl učiněn krok ke snížení počtu vězňů, a to amnestie prezidenta republiky, která daný problém vyřešila, avšak jen krátkodobě. Čeští politici by v tomto ohledu měli činit mnohem promyšlenější kroky, tak aby efekt byl dlouhodobější, jakým je například přistupování k alternativním trestům.

S ohledem na výše uvedené je možné zkoumanou hypotézu „*Významným problémem českého vězeňství je dlouhodobý nedostatek finančních prostředků.*“ považovat za platnou. Cíl práce, kterým bylo zhodnocení problémů české vězeňství, je možné považovat za splněný.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] České vězeňství: Neefektivní, nesystémové, nákladné. *Česká justice* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2014/09/ceske-vezenstvi-neefektivni-nesystemove-nakladne/>
- [2] Vyšší zaměstnanosti brání nedostatek práce i vězňů. *České vězeňství*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2009, roč. 2009, č. 2. ISSN 12139-297. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Ceske%20vezenstvi/2009/cv02-2009.pdf
- [3] Český helsinský výbor kritizuje podmínky ve vazebních věznicích. *Český helsinský výbor* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/cs/cesky-helsinsky-vybor-kritizuje-podminky-ve-vazebnich-veznicich/>
- [4] ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 244 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-807-3801-380.
- [5] *Evropské vězeňské systémy: European prison systems : sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži pod záštitou pana Waltera Schwimmera, generálního tajemníka Rady Evropy, a Výboru pro obranu a bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. Vyd. 1. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2004, 495 s. ISBN 80-239-3645-X.
- [6] MALECKÝ R. Helena Válková: Bílé místo českého vězeňství je neexistující penologický výzkum. *Česká justice* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2014/09/helena-valkova-bile-misto-ceskeho-vezenstvi-je-neexistujici-penologicky-vyzkum/>
- [7] HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2010, 73 s. ISBN 978-807-2485-741.
- [8] *Historická penologie*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2007. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2007/hp_07_03.pdf
- [9] Historie vězeňství. *Vězeňská služba České republiky* [online]. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/historie-104/historie-vezenstvi>
- [10] Interní dokumenty Věznice Valdice
- [11] Justice.cz. *Sanace dluhů – cesta ke snížení recidivy a pohledávek věřitelů* [online]. 2008 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4709&d=287302>

- [12] *Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015*. Praha: Vězeňská služba ČR: Generální ředitelství, 2005, 42 s. Dostupné z: http://vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf
- [13] MOTEJL, O. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010, 336 s. Stanoviska: sborník stanovisek veřejného ochránce práv, 6. ISBN 978-807-3576-066.
- [14] MAŘÁDEK, V. *Lexikon klíčových pojmů z penologie*. Vyd. 1. Opava: Vavrla Pavel, 2000, 75 s. ISBN 80-238-6731-8.
- [15] Organizace spojených národů. Rezoluce Valného shromáždění 663 C a 2076 - Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni. Dostupné z: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Treatment_of_Prisoners.pdf
- [16] Organizační struktura VS ČR. *Vězeňská služba České republiky* [online]. 2014 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/organizacni-struktura-2/>
- [17] PEKOVÁ, J. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.
- [18] KALHAUSOVÁ V. *Pospíšil: Trestat vězením se státu nevyplácí*. TÝDEN.CZ [online]. 2013 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/pospasil-trestat-vezenim-se-statu-nevyplaci_257275.html?showTab=nejtenejsi-3#.VTaYjtLtlBd
- [19] REKTOŘÍK, J. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007, 309 s. ISBN 978-808-6929-293.
- [20] Řízené rozhovory s plk. Mgr. Jiřím Karáskem a Ing. Milošem Kaskou.
- [21] *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2008*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2008. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Statistick%C3%A1%20ro%C4%8Denka%20V%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A9%20slu%C5%BEby%202008.pdf
- [22] *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2009*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2009. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202009_1.pdf
- [23] *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2010*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2010. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/ročenka_2010_v8.pdf

- [24] *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2011*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2011. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2011.pdf
- [25] *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2012*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2012. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf
- [26] *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2013*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2013. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2013.pdf
- [27] Šanci zbavit se dluhů dostanou i někteří bývalí vězňové. *Peníze.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/osobni-bankrot/47439-sanci-zbavit-se-dluhu-dostanou-i-nekteri-byvali-veznové>
- [28] Televizní relace pořadu *Partie*, Televize Prima, ze dne 8. 3. 2015.
- [29] Televizní relace pořadu *Otázky Václava Moravce*, ČT1, ze dne 8. 3. 2015.
- [30] Trest domácího vězení. *PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni/>
- [31] Úřední deska Věznice Valdice. *Vězeňská služba České republiky* [online]. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/informacni-servis-1633/uredni-deska-1333/>
- [32] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- [33] Výbor ministrů Rady Evropy. Doporučení Rec(87)3 a Doporučení Rec (2006)2. *Evropská vězeňská pravidla* [online]. 2014 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=955747>
- [34] Výkon trestu odnětí svobody. *Vězeňská služba České republiky* [online]. 2012 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/vykon-vezenstvi-652/vykon-trestu-odneti-svobody-5746>
- [35] *Výroční zpráva Vězeňské služby České republiky za rok 2008*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2008. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/annualreport2008cz.pdf
- [36] *Výroční zpráva Vězeňské služby České republiky za rok 2009*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2009. Dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/plugin-annual_report_2009-Correct.pdf

- [37] *Výroční zpráva Vězeňské služby České republiky za rok 2010*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2010. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Uredni%20deska/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20VS%20%C4%8CR%20za%20rok%202010.pdf
- [38] *Výroční zpráva Vězeňské služby České republiky za rok 2011*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2011. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Uredni%20deska/v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1vy/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20VS%20CR%202011_final.pdf
- [39] *Výroční zpráva Vězeňské služby České republiky za rok 2012*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2012. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/vyro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20VS%20%C4%8CR%202012.pdf
- [40] *Výroční zpráva Vězeňské služby České republiky za rok 2013*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2013. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/vyrocnizprava_vscr_2013.pdf
- [41] Základní informace. *Vězeňská služba České republiky* [online]. 2012. vyd. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/o-nas-1632/zakladni-informace-152/>
- [42] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- [43] Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.
- [44] Zákon č. 218/2000, o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů
- [45] Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.
- [46] Zákon č. 555/1992, o Vězeňské službě a justiční strážích České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Kapitola č. 336 státního rozpočtu pro roky 2008 až 2013

Příloha B: Mimořádné události v letech 2008 až 2013

Příloha C: Mapa organizačních jednotek VS ČR

Příloha D: Organizační struktura Věznice Valdice

Ukazatele kapitoly 335 Ministerstvo zdravotnictví

		v tisících Kč
Souhrnné ukazatele		
Příjmy celkem		1 453 234
Výdaje celkem		10 610 693
Specifické ukazatele - příjmy		
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem		1 453 234
v tom: příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP - programovací období 2004 až 2006 celkem		0
příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP - programovací období 2007 až 2013 celkem		649 234
příjmy z prostředků ostatních zahraničních programů		180 000
ostatní nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem		624 000
Specifické ukazatele - výdaje		
Výdaje na státní správu		2 076 168
v tom: výdaje spojené s výkonem předsednictví ČR v Radě Evropské unie		5 673
ostatní výdaje na státní správu		2 072 495
Výzkum a vývoj ve zdravotnictví		962 085
Ústavní péče		4 086 166
Zvláštní zdravotnická zařízení a služby pro zdravotnictví		1 769 685
Zdravotnické programy		1 434 889
Ostatní činnosti ve zdravotnictví		259 700
Průřezové ukazatele		
Platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci		1 147 238
Povinné pojistné placené zaměstnavatelem ¹⁾		401 429
Převod fondu kulturních a sociálních potřeb		22 569
Platy zaměstnanců v pracovním poměru		1 129 419
Výdaje na výzkum a vývoj včetně programů spolufinancovaných z prostředků zahraničních programů ²⁾		962 085
v tom: ze státního rozpočtu celkem		962 085
v tom: institucionální výdaje celkem ³⁾		217 082
účelové výdaje celkem ³⁾		765 003
kryté příjmem z prostředků zahraničních programů ²⁾		0
Národní program výzkumu ⁴⁾		55 742
Programy v působnosti poskytovatelů ⁴⁾		690 803
Velejné zakázky ⁴⁾		0
Mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji ⁴⁾		0
Výdaje na mezinárodní konference		0
Zahraniční rozvojová spolupráce		0
Program sociální prevence a prevence kriminality		50
Program protidrogové politiky		25 000
Zajištění přípravy na krizové situace podle zákona č. 240/2000 Sb.		15 700
Výdaje na programy spolufinancované z prostředků EU bez SZP - programovací období 2004 až 2006 celkem		22 000
v tom: ze státního rozpočtu		22 000
kryté příjmem z rozpočtu EU		0
Výdaje na programy spolufinancované z prostředků EU bez SZP - programovací období 2007 až 2013 celkem		821 234
v tom: ze státního rozpočtu		172 000
kryté příjmem z rozpočtu EU		649 234
Výdaje na společné projekty, které jsou zčásti financovány z prostředků ostatních zahraničních programů		208 000
v tom: ze státního rozpočtu		28 000
kryté příjmem z prostředků ostatních zahraničních programů		180 000

¹⁾ povinné pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění

²⁾ programy EU a ostatní zahraniční programy (např. EHP, Norsko)

³⁾ výdaje na výzkum a vývoj podle § 8 odst. 1 zákona č. 130/2002 Sb.

⁴⁾ výdaje na výzkum a vývoj podle § 8 odst. 2 zákona č. 130/2002 Sb.

Ukazatele kapitoly 336 Ministerstvo spravedlnosti

		v tisících Kč
Souhrnné ukazatele		
Příjmy celkem		2 492 504
Výdaje celkem		21 687 449
Specifické ukazatele - příjmy		
Daňové příjmy ¹⁾		0
Příjmy z pojištění na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti		740 211
v tom: pojištění na důchodové pojištění		657 968
pojištění na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti		82 246
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem		1 752 293
v tom: příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP - programovací období 2004 až 2006 celkem		0
příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP - programovací období 2007 až 2013 celkem		9 671
příjmy z prostředků finančních mechanismů		11 052
ostatní nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem		1 731 570
Specifické ukazatele - výdaje		
Výdavný blok - Výdaje justiční část		13 342 927
v tom: výdaje spojené s výkonem předsednictví ČR v Radě Evropské unie		31 907
platy soudců		3 048 148
platy státních zástupců		1 111 286
ostatní výdaje justiční části		9 151 589
Výdavný blok - Výdaje vězeňská část		8 344 522
v tom: dávky důchodového pojištění		604 000
ostatní sociální dávky		675 510
ostatní výdaje vězeňské části		7 065 012
Průřezové ukazatele		
Platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci		10 742 984
Povinné pojištění placené zaměstnavatelem ¹⁾		3 651 642
Převod fondu kulturních a sociálních potřeb		210 634
Platy zaměstnanců v pracovním poměru		4 059 063
Platy zaměstnanců ozbrojených sborů a složek ve služebním poměru celkem		2 312 780
Platy zaměstnanců v pracovním poměru odvozené od platů ústavních činitelů		1 111 286
Výdaje na výzkum a vývoj včetně programů spolufinancovaných z prostředků zahraničních programů ²⁾		6 000
v tom: ze státního rozpočtu celkem		6 000
v tom: institucionální výdaje celkem ³⁾		0
úcelové výdaje celkem ³⁾		6 000
kryté příjmem z prostředků zahraničních programů ²⁾		0
Věřejné zakázky ⁴⁾		6 000
Program sociální prevence a prevence kriminality		11 654
Program protidrogové politiky		10 320
Zajištění přípravy na krizové situace podle zákona č. 240/2000 Sb.		490
Výdaje na programy spolufinancované z rozpočtu EU bez SZP - programovací období 2004 až 2006 celkem		0
v tom: ze státního rozpočtu		0
kryté příjmem z rozpočtu EU		0
Výdaje na programy spolufinancované z rozpočtu EU bez SZP - programovací období 2007 až 2013 celkem		13 137
v tom: ze státního rozpočtu		3 456
kryté příjmem z rozpočtu EU		9 671
Výdaje na společné projekty, které jsou zčásti financovány z prostředků finančních mechanismů celkem		13 006
v tom: ze státního rozpočtu		1 956
kryté příjmem z prostředků finančních mechanismů		11 052
Výdaje na programy vedené v ISPROFIN celkem		1 590 046

¹⁾ povinné pojištění na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojištění na veřejné zdravotní pojištění²⁾ z rozpočtu EU a z prostředků finančních mechanismů³⁾ výdaje na výzkum a vývoj podle § 6 odst. 1 zákona č. 130/2002 Sb.⁴⁾ výdaje na výzkum a vývoj podle § 6 odst. 2 zákona č. 130/2002 Sb.⁵⁾ bez příjmů z povinného pojištění na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Zdroj: Ministerstvo financí

Ukazatele kapitoly 336 Ministerstvo spravedlnosti

v tisících Kč

Souhrnné ukazatele	
Příjmy celkem	2 539 257
Výdaje celkem	22 067 742
Specifické ukazatele - příjmy	
Daňové příjmy ⁵⁾	0
Příjmy z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti	681 548
v tom: pojistné na důchodové pojištění	609 401
pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	72 147
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	1 857 709
v tom: příjmy z rozpočtu Evropské unie bez SZP celkem	198 314
příjmy z prostředků finančních mechanismů	23 000
ostatní nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	1 636 395
Specifické ukazatele - výdaje	
Výdajový blok - Výdaje justiční část	13 882 239
v tom: platy soudců	2 926 219
platy státních zástupců	1 066 835
ostatní výdaje justiční části	9 889 185
Výdajový blok - Výdaje vězeňská část	8 185 503
v tom: dávky důchodového pojištění	664 361
ostatní sociální dávky	715 467
ostatní výdaje vězeňské části	6 805 675
Průřezové ukazatele	
Platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci	10 313 986
Povinné pojistné placené zaměstnavatelem ¹⁾	3 506 754
Převod fondu kulturních a sociálních potřeb	206 229
Platy zaměstnanců v pracovním poměru	3 872 337
Platy zaměstnanců ozbrojených sborů a složek ve služebním poměru	2 247 991
Platy zaměstnanců v pracovním poměru odvozené od platů ústavních činitelů	1 066 835
Výdaje na výzkum, vývoj a inovace celkem včetně programů spolufinancovaných z prostředků zahraničních programů ²⁾	5 781
v tom: ze státního rozpočtu celkem	5 781
v tom: institucionální podpora celkem ³⁾	0
úcelová podpora celkem ³⁾	5 781
podíl prostředků zahraničních programů ²⁾	0
Úcelová podpora na programy aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací ⁴⁾	5 781
Program sociální prevence a prevence kriminality	9 194
Program protidrogové politiky	7 792
Zajištění přípravy na krizové situace podle zákona č. 240/2000 Sb.	100
Výdaje spolufinancované z rozpočtu Evropské unie bez SZP celkem	247 061

Zdroj: Ministerstvo financí

Ukazatele kapitoly 336 Ministerstvo spravedlnosti

		v tisících Kč
Souhrnné ukazatele		
Příjmy celkem		2 735 598
Výdaje celkem		20 058 532
Specifické ukazatele - příjmy		
Daňové příjmy ⁵⁾		0
Příjmy z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti		783 858
v tom: pojistné na důchodové pojištění		696 763
pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti		87 095
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem		1 951 740
v tom: příjmy z rozpočtu Evropské unie bez společné zemědělské politiky celkem		189 681
příjmy z prostředků finančních mechanismů		1 700
ostatní nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem		1 760 359
Specifické ukazatele - výdaje		
Výdajový blok - Výdaje justiční část		12 537 621
v tom: platy soudců		2 895 737
platy státních zástupců		1 011 271
ostatní výdaje justiční části		8 630 613
Výdajový blok - Výdaje vězeňská část		7 520 911
v tom: dávky důchodového pojištění		696 910
ostatní sociální dávky		757 770
ostatní výdaje vězeňské části		6 066 231
Průřezové ukazatele		
Platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci		9 840 976
Povinné pojistné placené zaměstnavatelem ¹⁾		3 345 932
Převod fondu kulturních a sociálních potřeb		98 410
Platy zaměstnanců v pracovním poměru		3 664 564
Platy zaměstnanců ozbrojených sborů a složek ve služebním poměru		2 083 596
Platy zaměstnanců v pracovním poměru odvozované od platů ústavních činitelů		1 011 271
Výdaje na výzkum, vývoj a inovace celkem včetně programů spolufinancovaných z prostředků zahraničních programů ²⁾		6 873
v tom: ze státního rozpočtu celkem		6 873
v tom: institucionální podpora celkem ³⁾		0
úcelová podpora celkem ³⁾		6 873
podíl prostředků zahraničních programů ²⁾		0
Úcelová podpora na programy aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací ⁴⁾		6 873
Institucionální podpora výzkumných organizací podle zhodnocení jimi dosažených výsledků ⁴⁾		0
Program sociální prevence a prevence kriminality		4 460
Program protidrogové politiky		2 774

Zdroj: Ministerstvo financí

Ukazatele kapitoly 336 Ministerstvo spravedlnosti

v tisících Kč

Souhrnné ukazatele	
Příjmy celkem	2 735 598
Výdaje celkem	20 058 532
Specifické ukazatele - příjmy	
Daňové příjmy ⁵⁾	0
Příjmy z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti	783 858
v tom: pojistné na důchodové pojištění	696 763
pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	87 095
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	1 951 740
v tom: příjmy z rozpočtu Evropské unie bez společné zemědělské politiky celkem	189 681
příjmy z prostředků finančních mechanismů	1 700
ostatní nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	1 760 359
Specifické ukazatele - výdaje	
Výdajový blok - Výdaje justiční část	12 537 621
v tom: platy soudců	2 895 737
platy státních zástupců	1 011 271
ostatní výdaje justiční části	8 630 613
Výdajový blok - Výdaje vězeňská část	7 520 911
v tom: dávky důchodového pojištění	696 910
ostatní sociální dávky	757 770
ostatní výdaje vězeňské části	6 066 231
Průřezové ukazatele	
Platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci	9 840 976
Povinné pojistné placené zaměstnavatelem ¹⁾	3 345 932
Převod fondu kulturních a sociálních potřeb	98 410
Platy zaměstnanců v pracovním poměru	3 664 564
Platy zaměstnanců ozbrojených sborů a složek ve služebním poměru	2 083 596
Platy zaměstnanců v pracovním poměru odvozované od platů ústavních činitelů	1 011 271
Výdaje na výzkum, vývoj a inovace celkem včetně programů spolufinancovaných z prostředků zahraničních programů ²⁾	6 873
v tom: ze státního rozpočtu celkem	6 873
v tom: institucionální podpora celkem ³⁾	0
účelová podpora celkem ³⁾	6 873
podíl prostředků zahraničních programů ²⁾	0
Účelová podpora na programy aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací ⁴⁾	6 873
Institucionální podpora výzkumných organizací podle zhodnocení jimi dosažených výsledků ⁴⁾	0
Program sociální prevence a prevence kriminality	4 460
Program protidrogové politiky	2 774

Zdroj: Ministerstvo financí

strana 30

Ukazatele kapitoly 336 Ministerstvo spravedlnosti

v Kč

Souhrnné ukazatele	
Celkové příjmy	3 042 445 000
Celkové výdaje	21 349 417 000
Specifické ukazatele - příjmy	
Daňové příjmy ⁵⁾	0
Příjmy z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti	722 796 000
v tom: pojistné na důchodové pojištění	645 000 000
pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	77 796 000
Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	2 319 649 000
v tom: příjmy z rozpočtu Evropské unie bez společné zemědělské politiky celkem	112 733 000
příjmy z prostředků finančních mechanismů	77 074 000
ostatní nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery celkem	2 129 842 000
Specifické ukazatele - výdaje	
Výdajový blok - Výdaje justiční část	13 118 772 000
v tom: platy soudců	2 996 144 000
platy státních zástupců	1 097 341 000
ostatní výdaje justiční části	9 025 287 000
Výdajový blok - Výdaje vězeňská část	8 230 645 000
v tom: dávky důchodového pojištění	743 698 000
ostatní sociální dávky	712 364 000
ostatní výdaje vězeňské části	6 774 583 000
Průřezové ukazatele	
Platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci	10 297 283 000
Povinné pojistné placené zaměstnavatelem ¹⁾	3 537 052 000
Převod fondu kulturních a sociálních potřeb	102 806 000
Platy zaměstnanců v pracovním poměru	3 816 535 000
Platy zaměstnanců ozbrojených sborů a složek ve služebním poměru	2 184 057 000
Platy zaměstnanců v pracovním poměru odvozené od platů ústavních činitelů	1 097 341 000
Výdaje na výzkum, vývoj a inovace celkem včetně programů spolufinancovaných z prostředků zahraničních programů ²⁾	0
v tom: ze státního rozpočtu celkem	0
v tom: institucionální podpora celkem ³⁾	0
účelová podpora celkem ³⁾	0
podíl prostředků zahraničních programů ²⁾	0
Účelová podpora na programy aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací ⁴⁾	0
Institucionální podpora výzkumných organizací podle zhodnocení jimi dosažených výsledků ⁴⁾	0
Program sociální prevence a prevence kriminality	8 025 000
Program protidrogové politiky	6 320 000

Zdroj: Ministerstvo financí

Příloha B

Mimořádné události vězňenských osob v letech 2008 až 2013

mimořádné události			2008		2009		2010		2011		2012		2013	
			muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
útěk ze střežených věznic	obvinění	dospělí												
		mladiství												
	odsouzení	dospělí	3			1								
		mladiství												
odchod z nestřežených věznic	odsouzení	dospělí	1		2		1		2		2		1	
		mladiství												
celkem			4		2		2		2		2		1	
zneužití volného pohybu mimo věznici - z nestřežených pracovišť	odsouzení	dospělí	18	1	4		19	1	8		6		9	
		mladiství												
celkem			19		4		20		8		6		9	
zneužití volného pohybu mimo věznici při opuštění věznice	odsouzení	dospělí	1				3		4		12		3	
		mladiství												
celkem			1		0		3		4		12		3	
nenavrácení se z přerušení výkonu trestu	odsouzení	dospělí	3		5		5		6		4		3	
		mladiství												
celkem			3		5		5		6		4		3	
úmrtí	obvinění	dospělí			3	1	2		2		5			
		mladiství												
	odsouzení	dospělí	14	1	21	1	31		26	1	29		13	1
		mladiství												
celkem			15		26		33		29		34		14	
sebevražda	obvinění	dospělí	6	1	5	1	2	1	6		10	1	3	

		mladiství												
	odsouzení	dospělí	6		7		8		3		4		3	1
		mladiství												
celkem				13	13		11		9		15		7	
hladovka	obvinění	dospělí	3		2		3		2		1		2	
		mladiství												
	odsouzení	dospělí	18		16		16		16		5		8	
		mladiství												
celkem				21	18		19		18		6		10	
hromadné nepokoje	obvinění	dospělí											240	
		mladiství												
	odsouzení	dospělí	369		176		71		44		73			
		mladiství												
celkem				369	176		71		44		73		240	
napadení příslušníka a občanského zaměstnance vs ČR	obvinění	dospělí	10		11		14	2	6		2	1	7	
		mladiství							2					
	odsouzení	dospělí	28	1	16	1	18	3	14	3	25	4	14	3
		mladiství	1						3				2	
	civilní osobou		33	2	18		17		5		3		2	
celkem				75	46		54		33		35		28	

Zdroj: [26]

Věznice, vazební věznice a detenční ústavy v ČR

Zdroj: [16]

